

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

ÅMINNELSE-TAL,

ÖFVER

KONGL. VETENSKAPS ACADEMIENS FRAMLEDNE LEDAMOT, ARCHIATERN, MEDICINÆ OCH BOTANICES PROFESSOREN I UPSALA, SAMT RIDDAREN AF NORDSTJERNE ORDEN,

VÅLBORNE

Herr CARL VON LINNÉ,

HÅLLET,

I KONGL. MAJ:TS HÖGA ÖFVERVARO,

FÖR KONGL. VETENSKAPS ACADEMIEN,

DEN 5 DECEMBER, 1778.

AF KONGL. ACADEMIENS LEDAMOT

ABRAHAM BÅCK,

ARCHIATER, PRÆSES I KONGL. COLLEGIO MEDICO,

RIDDARE AF NORDST. ORDEN.

STOCKHOLM,

Tryckt hos JOH. GEORG LANGE, 1779.

AMINI I S TAL

Kongl. Vetenskaps Akademiens Handlingar 12.
Bandet. Anatomien, Medicin, och Botaniken
Professoren A. Linnæus, samt Medlemmar
af Nordstjernans Orden.

VALBORNE

Hett CARL VON LINNÉ

I Kongl. Majts Höga Öfverlyard

FOR KONGL. VETENSKAP. AKADEMIEN

1753; 1754; 1755

AF KONGL. AKADEMIENS LEDAMÖT

ABRAHAM BÄCK

Ärskrifvet. Part 1. Kongl. Höga Lyssn. Majest.
Björns af Höga Lyssn. Majest.

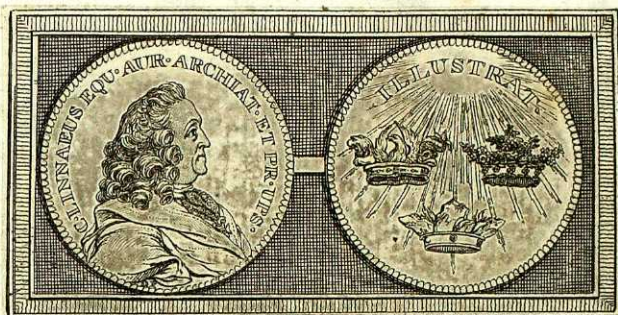
STOCKHOLM

Tryckt hos den Öfverste Lager, 1755

Stormågtigste Allernådigste KONUNG!

At Eder Kongl. Maj:t tackes med Sin högga närvaro hedra denna Sammankomsten, som är ämnad at visa sista åretjensten vår älskade Ledamot, Archiatern och Riddaren

CARL VON LINNÉ; en Man, som den lärda världen ansedt med förundran, och med ofs beklagar hans bortgång; det blifver et nytt vedermåle af den Kongliga nåd, hvarmed Eder Maj:t bevärdigat vår afledne Vån, och en kraftig upmuntran för alla Lårdoms- idkare, at med studier och Vetenskaper göra Eder Maj:ts tidehvarf, inför sednaste efterkommande, ån mer lysande och vördadt. Och ehuruval flera hundrade år behöfts at tillskapa en LINNÉ, måge vi dock tiltro Eder Maj:ts lycka, och smickra ofs med det hoppet, at Eder Maj:t, såsom en uplifvande Sol, förmår utur hans aska upvåcka en annan LINNÉ; men om det icke är möjligt, om naturen redan sönderbruttit stämpelen, måtte dock Store Mån aldrig saknas! som nitålska för Konung och Fådernesland, som uti skrifter och idrotter sjelfve göra deras åreminne, och i den delen åfven likna vår LINNÉ, at de, med så svaga drag, som mina åro, hvarken kunna uphöjas eller fördunklas.

Abrel 56

Herr CARL VON LINNÉ, Medicinæ Doctor, Medicinæ och Botanices Professor i Upsala, Kongl. Archiater, Riddare af Kongl. Maj:ts Nordstjerne-Orden, Ledamot af de flåsta Lårdoms-Samhållen, blef född den $\frac{1}{2}\frac{3}{4}$ Maji 1707, i byen Råshult, Stenbrohults Socken, i Småland. Fadren, NICOLAUS LINNÆUS, var då Comminister, sedan Pastor i Stenbrohult; Modren CHRISTINA BRODERSONIA. En ganska stor Lind står ännu kvar vid gården, derifrån hans Förfäder kommit, och är märkvärdig för det, at TILIANDRER, LINDELIER och LINNÆER, lärde och berömde Mån af samma Stamfader, af den tagit sina namn. Vår LINNÆI Fader kände örter, och hade i sin trågård de vackraste blomster, hvarmed han roade sin unga Hustru, när hon var hafvande

med denna sin äldsta Son. Han strödde vaggan med blomster, och gaf honom blommor i stället för leksaker. Det blef hans unga Sons största glädje, at följa sin Fader i trågården, at se honom gräfva och plantera; icke heller dröjde det länge, förr än han fick sina fångar at belä och sköta, ändteligen et helt qvarter, som kallades CARLS trågård. Han kände snart trågårds-växterna, och började samla vildtväxande, hvartil flera tilfällen voro vid Wexiö Schola, dit han kom 1717, och såsom örtekännare, stod väl hos sin Rector, Mag. LANÆRIUS. At se, höra talas om örter, lära deras namn och egenskaper, var så hans endaste håg, at andra studier måste stå efter; och när han kom til Gymnasium, hade hans Lärare snart förmått Fadren at taga honom ifrån boken, om ej den gamle Hedersmannen, Lectoren och Provincial-Medicus Assessor ROTHMAN, bättre utrönt ynglingens snille, och kunnat spå, det han skulle med tiden gå långt i den vetenskapen, hvartil sjelfva naturen hade danat honom. At derom öfvertyga hans anhöriga, tog Lector ROTHMAN honom i sit hus och föreläste de första grunderna af Medicinen, dem LINNÆUS väl fattade. Imedlertid hade hans Fader, icke utan grämelse, tillåtit honom at, i stället för Theologien, hvartil han

årna-

årnades, studera Botaniken och Medicinen. En lydig Son rådes at utbedja af sin Fader, det som han vet vara honom emot; men när Fadren i et sällskap hade sagt, at det Ståndet, hvartil en yngling hafver lust, dertil får han ock lycka; tog han sin Fader på orden, och denne kloke Fader kunde ej neka honom; han fick sedan glädja sig af sin Sons snabba steg, ifrån den ena heders-graden til den andra, ehuru han föga annat kunde gifva honom, än sina förböner och välsignelser; men Modren var i början otröstelig deröfver, at hon ej fick sin CARL til Präst, och förböd strängeligen sin yngre Son, SAMUEL LINNÆUS, nu varande Pastor i Stenbrohult, at någonsin gå i trågården. Denne har ock fått lycklig smak för en högst nyttig gren af Landthushållningen, och riktat det Allmänna med goda underrättelser om Bi-skötslen.

Vår unge LINNÆUS reste, år 1727, til Academien i Lund, at där njuta understöd af en Slägtinge, Professoren HUMÆRUS. En bedröfvelig tidning mötte honom i Tullporten, at HUMÆRUS var nyligen död och just då begrofs; men Försynen hade så skickat, at han i det stället skulle få rum och hjelp hos den lärde Professoren, sedan Archiatern, Doct. KILIAN STOBÆUS; och hans Botaniska insigt bi-

drog til den bekantskaben. Här fick han til sin stora glädje se en Naturalie-samling af stenar, snäckor, foglar och inlagda örter, och sjelf samla allestädes ifrån til et Herbarium, göra sina anmärkningar efter naturen och jämföra med TOURNEFORTS beskrifningar, hvaraf Affessor ROTHMAN gifvit honom et utkast. Hans innerliga håg för örter nödgade honom at äfven tillåtta nätterna, då en god vän hos Professoren tillät honom at taga med sig böckerna utur Bibliotheket. En natt fick han oväntadt besök af Professoren sjelf, som ville ändteligen se, hvad sällskap LINNÆUS hade om nätterna. Til sin förundran, fann han honom imellan de största Botanici, som verlden haft til den tiden, Cæsalpiner, Bauhiner och Tournefortier. Man kan nog föreställa sig, at LINNÆUS fick lof at nyttja böckerna.

Redan på hem-orten, hade han börjat samla Insecter; och den hägen förgick ej, sedan han i Lund blifvit stucken af det i Norrland ofta förekommande Skottet (*Furia Infernalis*) och med möda kommit derifrån med lifvet. Han var årnad at äfven uplysa Djur-riket, det förnämsta af Naturens alster, och lära oss känna den stora Skaparens härar, Insecterna.

Et större fält öppnades för vår unge Botanicus, när han, höstetiden år 1728, kom

kom til Upsala Academie, där han i stillhet fortsatte sina studier och Botaniska öfningar. Men innan et år förlidit, befann han sig i skuld för kost och kläder, och som värst var, utan hopp at kunna århålla något mer ifrån sina Föräldrar. En lycklig händelse halp honom ock den gången utur så bedröfvelig ställning. Under Läkarekonstens och Natural-historiens då varande mörker i Sverige, hade Theologiæ Professoren, sedermera Dom-Probsten, Doct. OLOF CELSIUS, Fadren, mycken håg för Botaniken, dermed han ock hedrat Fäderneslandet i sit lärda arbete, *Hierobotanicon* kalladt, det är: Beskrifning på träd och örter, som nämnas i den Heliga Skrift. Vid sin återkomst ifrån Stockholm, där han längre tid vistats i Embettes årender, träffade han, en dag, i Academie-trågården, en ung Student, som sylvessatte sig med at beskrifva örter, en stor nyhet den tiden, och som visste, til hans stora förundran, göra besked för alt hvad där förekom. Det var vår LINNÆUS. Doct. CELSIUS tog honom hem med sig, tillät honom bo i sit hus, och gå til sit bord, samt gaf fri tilgång til sit utvalda Botaniska Bibliothek, en välgerning, som kom väl til måtta, när yttersta nöden förestod honom, och hvarpå han alt sedan visste fåtta värde. Fattigdomen quäfver

ofta, men ock stundom väcker stora snillen. Vår LINNÆI ifver fördubblades, och Allmagten, som ville genom honom utföra något stort, hade alltid medel i beredskap, at föra honom underligen igenom alla svårigheter. Långt ifrån at afskräckas, vågade han nu anse denna Vetenskapen såsom sit egentliga föremål. Fru Flora, i all sin hårlighet, syntes honom fitta på sin thron, färdig at pryda hans hufvud med en krans, och hela Naturen i sin prackt bød honom komma närmare; men det var på långt håll. Dædali Labyrinth skulle genomvandras, och han borde sjelf leta up tråden, som kunde leda igenom så många irrgångar.

Man var längesedan öfvertygad om nödvändigheten af Methodus Botanica, eller at växterne borde ställas i en viss ordning, likasom i stora familier, grenar, släkten och slag, eller classes, ordines, genera och species; annars vore det omöjligt at känna dem, och skilja den ena ifrån den andra med namn och tillräckeliga skiljemärken. I brist af en sådan method och indelning, har mer än tusende års förfarenhet om örternas kraft och nytta, för människoflägtet gått förlorad; och en stor del af Hippocratis, Theophrasti, Dioscoridis och Plinii rön blifvit onyttige, ehuru de lärde med ifver disputerat, hvilken ört det

det vore af de nu bekanta, som de gamle ment och prisat för des nyttan i hushållning och sjukdomar. Den äldste *Botanicus*, *Theophrastus Eresius*, hade i sina skrifter anfört 500, *Dioscorides* 600, och *Plinius* et större antal; men sedan Botaniken, tillika med andra vetenskaper, i det xv:de Seculo börjat sätta upp hufvudet, och resor anställas til de södra länderna; sedan en ny verlds-del besöktes, Konungar, Furstar och förmögne Män, af kärlek för Naturens verk och til Skaparens ära, använde omkostningar på Örtgårdar, dit allestädes-ifrån sällsynta och främmande växter samlades; sedan flera Nationer begynt at täfla med hvarandra om nya länders upfinnande, och genomfarit hittills obekanta verlds-haf; har Örtariket blifvit så vidlöftigt, och Örternas slag så talrika, at *TOURNEFORT* och *PLUMIER* räknade öfver 11000 i deras tid; och ehuru antalet icke hinna til den högd, som en af de nyare påstår, lærer det dock gå til långt mer än 12000 öfver hela jordklotet; följakteligen är omöjligt, at utan method och indelning gifva hvart slag sit rätta namn, eller så beskrifva, at andre kunna örten och kunna använda til nytta, i våra många behof, de gjorda upptäckter.

Redan hade *CÆSALPINUS* och hans efterföljare inrättat en sådan method och indel-

indelning, tagen af frukten, RIVINUS och andre med honom, af Blombladens antal; ändteligen hade den Franske Botanicus, TOURNEFORT, tagit sin Methodus Botanica af Blommans figur och skapnad. Denna flitiga och kloka Mannens stora förtjenster emot Vetenskapen voro nu, snart et halft Seculum, högt aktade, och TOURNEFORTS method at känna örterna behöll med alt skäl herraväldet i den Botaniska verlden. Det var vår LINNÆUS förbehållet, at gifva Botaniken en ny skapnad, och i haft vända allas upmärksamhet på sig; hans skarpsynta öga och natursgåfva at se alt i System och ordning, med en egen tiltagfenhet och sällsynt mod at intet mistro sit ifriga bemödande, gjorde, at han, vid 25 års ålder, och med få hjälpredor, kunde upptäcka en plan til Örterikets indelning, som var grundad på Örternas Kôn, och derföre kallas Methodus sexualis, långt beqvâmare och redigare, än någon af de förra.

Botanici hade i sina Örtebeskrifningar och Indelningar noga granskat Blommans delar, men jag vet ej af hvad orsak de två så synbara, jag menar Stamina och Pistillen, blifvit föraktade. Sjelfva TOURNEFORT, som först upgaf en redig method, och måsterligen utstakade slågterna, nyttjade dem icke, ehuru noga de äro up-
rita-

ritade i hans figurer. Man hade icke länge sedan börjat anse dem såsom svarande emot födslo-lemarna hos djuren, och at de upfylde Naturens förnämsta ändamål, som är fröets bördighet. LINNÆUS råkade at få läsa VAILLANTS Skrift, *de sexu plantarum*, och, som han ifrån spådaſte åldren hade ſkådat Blomſtren, utan lärare och utan fördomar, aktade han ej mindre på deſſa, än andra Blommans delar. När deras antal, proportion och förhållande fans det ſamma i örter, ſom liknade hvarannan i de öfriga delar, lærer hans goda Genius, ſåſom Socratis fordom, hafva kommit honom på den tankan, at på ſamma grund bygga ſin botaniſka method, *) hvaruti han ſtyrktes genom beſtändig öfning at granska örterna, efter då bekanta metoder,

---

*) J. H. BURCKHARD, Med. Doctor och Archiater i Wolffenbüttel, hafver i et bref til LEIBNITZ, ſom ſkal vara utgifvet 1702, i Wolffenbüttel, *de comparatione plantarum, quam partes earum genitales ſuppeditant*, och Prof. HEISTER i Helmſtadt, 1752, åter låtit trycka med et Företal; inſedt nyttan i en Botaniſk method af deſſa delars betraktande; men detta brefvet har varit obekant för Botanici til 1752, och för LINNÆUS, ſåſom HEISTER ſjelf tillſår; icke heller nämndt i Cataloguer öfver Botaniſka ſkrifter. Doct. BURCKHARD råder dock til ſlut, at taga Genus ſummum eller Claſſer af Blomman, och ſubalternum eller Ordines af frukten, p. 156.

thoder, en öfning, som han billigt anser såsom högfnyttig för begynnare i Vetenskapen. *)

När LINNÆUS hade, vid tillfälle af en Academisk Disputation *de Nuptiis Arborum*, under Bibliothekarien, sedan Biskopen, Doctor JÖR. WALLIN, upslatt något om växternas Kön, som beständigt låg honom i tankarna, och det papperet kommit för då varande Medicinæ och Botanicæ Professoren, den namnkunnige Archiatern OLOF RUDBECK, Sonen; hade han den lyckan, at ej allenast blifva antagen til Informator för denne Herres Söner, och at nyttja hans Bibliothek och föreläsningar om Svenska Foglar, efter Archiaterns förträffliga figurer, utan ock at få hålla Botaniska Lectioner i Academiska Trågården, då vid samma tid Archiatern RUDBECK, för sin ålder och andra syflor, århöll tjenstfrihet. Han använde dagarna til sina Disciplars bästa, til Collegier i Botaniken, och herborisationer omkring Upsala: och nätterna på det nya Systemets utarbetande; började ock nu at skriva *Bibliotheca botanica*, *Classes plantarum* och *Genera plantarum*. Genom dessa Lectioner för ungdomen blef han hulpen utur fattigdom, och de Studeranden

---

*) Se Företalet til *Classes plantarum*.

derande fattade smak och håg för Vetenskapen. Jag tror, at Ungdomen drages lika starkt af goda exempel til det som nyttigt år, som af elakt sällskap til det onda, när det förra år angenämt och fignar med kunskap; och hvad kan vara roligare för ungt folk, än plocka blomster på vida fältet, samla och lära örter's namn och egenheter? En gemensam håg för Natural - Historien stiftade här vänskap, dock med förbehållsam förtrolighet, imellan LINNÆUS och hans medtäflare, den vidtfrågade PETRUS ARCTÆDIUS, *) som genom sin nya method i Fiskarnas indelning, gaf honom anledning at våga dylikt i örterna. ARCTÆDIUS nöjde sig ändtelligent med et slagte, nemligen Umbelliferæ, af Örte-riket, och en vidlyftig familia af Djur-riket, Fiskarnas Historia eller Ichthyologien, lemnandes alt det öfriga åt LINNÆUS. De delade fins imellan Natural-Historien, lika som de fordne Romare delte verlden imellan sig. †)

Herrarne RUDBECK och OLOF samt ANDERS CELSIUS förmådde Vetenskaps-Societeten i Upsala, at sända vår LINNÆUS til Lappmarken, at där, hvarest is och köld tyckes kunna göra alt lefvande

---

*) Han kallade sig sedan ARTEDI.

†) Se Företalet til ARTEDI Ichthyologia.

de stelt, utröna och beskrifva både Örtor, Djur och Stenarter. Resepeningarna voro knappa, men LINNÆI håg och infigter låfvade mycket, och han gjorde mer än man förmodat. Resan skedde ifrån Upsala, den $\frac{2}{13}$ Maji 1732, til håst, med knappaste Rese-rustning, igenom Norrland och Westerbottn til Umeå, och mot slutet af månaden, til Lycksele Lappmark, som ingen vågar besöka den årstiden, samt emot allas råd, som kände landet. Här var han flera gånger i lifsfara, under farten utföre elfven, och slet lå ondt af hunger, köld och mödosamt tråkande til fots i tjocka skogar och djupa myror, at Lapparne sjelfve ömkade sig öfver honom, och han snart hade trodt, det Poeterne afmålat dessa orter under namn af de Stygiska träiken. Sedan besökte han Pitheå skårgård och Luleå Lappmark, derifrån öfver högsta fjällryggen, som en evig snö och is betäcker, ned til Norrige, där honom mötte den grönskande vårens behageligheter. Han besökte några dagar Westerhafvets strander; gick åter upföre fjällen, och efter många faror, kom trött och utmattad tillbaka til Luleå, den 11 Augusti. Man säger, at kärleken öfvervinner alt, och här gjorde han skål för sit vallspråk: *Tantus amor florum*. Det skall vara en rätt ålskare af Fru Flora, som kan utstå

så mycket i hennes tjenst, och åtnöjas med
 sin ålskarinnas gunstiga blickar; en liten
 okänd ört vid et brådstörtande vattenfall,
 dit han klängt med lifsfara, eller en onämnd
 måssa uti djupa hål och bergsrefvor. Men
 at han med sin ståndaktighet åndteligen
 vunnit vår Lappska Floras stora ynnest,
 som blef den enda belöning för så otro-
 lig möda, visar hans *Florula Lapponica*,
 i Upsala Vetenskaps Societets Handlin-
 gar för år 1732, som då redan var inrät-
 tad efter Systema sexuale, de högre Claf-
 ferne tagne af Stamina, och de nedre el-
 ler Ordines af Pistillen; det första prof
 af LINNÆI botaniska insigter, och hvar-
 ifrån Herr VON HALLER, i sin Biblio-
 theca botanica, med skål börjar vår LIN-
 NÆI period eller välde i Botaniken, ef-
 ter Bauhiner, Rayer och Tournefortier;
 nog heder för en ung Student, som ej
 varit utom rikets gränser. Dagboken öf-
 ver denna resa finnes i handskrift, och
 visar, huru stor insigt LINNÆUS redan
 ågde i hela Natural-historien, och huru
 måsterligen han nyttjat sit snille at obser-
 vera. Insecter, Foglar, Fiskar och Djur
 äro där beskrefne, så väl som Örter, Fol-
 kets diet, lefnads-sätt, sjukdomar m. m.
 Mycket deraf är infördt i *Flora Lapponica*.

Under resan förekom et godt tillfälle
 at lära Proberkonsten, och LINNÆUS

B

var

var ej sen at använda det til sin nytta. Stenriket, det Tredje Naturens stora för-
rådshus, skulle ock af honom århålla ljus
och redighet.

Sedan han genomvandrat Österbottn,
Kemi, Uhleå, Carleby, Wafa, Björneborg,
och kommit öfver Åbo tillbaka til Upsala,
i October 1733, efter en resa af mer än
600 Svenska mil, sysselsatte han sig med
föreläsningar öfver Mineral-riket och Pro-
berkonsten, som voro de första i den ve-
tenskaper vid våra Academier. När man
funnit utvåg at förbjuda honom hålla Lectio-
ner i Upsala, och han gått miste om Me-
dicinæ Adjuncturen i Lund, fick han til-
fälle, vid årets slut, göra en resa i Bergs-
lagen och bese Norberg, Bitsberg, Ave-
stad, Garpenberg, Stålhyttorna, Falu Stad
och grufva, och at på stället studera na-
turen. Ingen visste bättre, af huru stor
nytta resor inom landet äro för en na-
turkunnig, och ingen förstod lå väl at gagna
sig deraf, hvilket alt han sedermera utför-
de i et *Tal, om sådana resors nödvändig-
het.* *) Han företog snart en längre re-
sa, år 1734, öfver Öster-Dalarna och Dale-
fjällen til Røros Koppargrufva, i Norige,
och derifrån åter öfver Fjällen genom We-
ster-

---

*) C. LINNÆI Oratio, qua peregrinationum intra
patriam asseritur necessitas. v. Amœnit. Acad. T. II.

fter-Dalarna til Falun, uti några lärgriga
 ynglingars sällskap, och på sin gynnares,
 Herr Baron och Landshöfdingen REU-
 TERHOLMS bekostnad. Jag har ock sedt
 hans egenhändigas dagbok öfver den resan,
 som väl förtjenar at til allmän nytta af
 trycket utgifvas. Vid återkomsten til Fa-
 lun, började han Lektioner uti Prober-
 konsten och Mineralogien, för et stort an-
 tal åhörare, hvarigenom hans vilkor för-
 bättrades. Han vann ock då-varande
 Provincial-Medici, Herr Doctor MORÆI
 stora förtroende, och löfte at få blifva
 hans Måg.

Sedan LINNÆUS på detta sätt, i
 de aflågnare Rikets Provincer, gjort sig
 bekant om Landets naturalier, om folkets
 lynne, diet och sjukdomar; kunde han
 i sit ämne besöka utländska orter med
 mer nytta än någon annan. Det lilla, som
 han hade förvärfvat med sina Collegier,
 måtte förlå til respennigar, emedan han
 ej hade nog många vänner, at under re-
 san få behålla det Wrediska Stipendium; *)
 god hushållning skulle fylla bristen. Det
 var vartiden, 1735, som han anträdde re-
 san öfver Helsingborg och Helsingör til
B 2
Ham-

---

*) Han hade i Upsala fått, af detta Stipendii öfver-
 skotts medel, 60 Dal. S:mynt, genom Professor
 WALLRAVES bemödande.

Hamburg, där han åtnjöt mycken höflighet af Herrar SPRECHELSEN, KOHL och JÆNITSCH; sedan ifrån Altona til Amsterdam. Man kan lätt föreställa sig, at Trågårdar, Örtesamlingar och Naturalie-cabinetter sysselsatte beständigt hans upmärksamhet, och gagnade honom, som ej blott af nyfikenhet eller efter som tilfälle gafs, besåg Naturens verk; utan til et stort åndamål, den djerfva plans utförande, som han redan hade i utkast.

Vår LINNÆUS tog i Junii månad samma år Doctors-graden uti Harderwyk, och utgaf Disputationen: *Ny hypothes om lerblandade vatten i Sverige, såsom orsak til frosts-febrar, *)* et tjenligt Academiskt tvifsteämne, där han samlat en stor myckenhet rön ifrån alla orter i fäderneslandet, och på dem byggt sina slutsatser. Läsaren må förundra sig öfver hans qvickhet at använda alt til sin menings bestyrkande, och blifva hågad at gifva honom rätt, ehvad tvifvelsmål i hufvudsaken måtte förekomma.

HERMAN BOERHAAVE, hvars namn vördas med skål, för des s stora förtjenster i de tre vidsträcktaste vetenskaper, lärde nu Medicinen i Leyden, och drog til detta

---

*) Hypothesis nova de febrium intermittentium causa, Harderovici, d. 24 Jun. 1735.

ta Univerfitet ftuderande af alla Nationer. Dit fkyndade LINNÆUS, at höra denna förträffeliga Läraren, och fnart återvända til Sverige. Hans cassa tillät icke längre drögmål på främmande botten. Men hans vett och infigter kunde icke döljas, där lärdom och kunskaper odlas. Han förvärfvade sig vänner: Doctor JOH. FR. GRONOVIVS, fedan Rådsherre i Leyden, Profeflor ADRIAN VAN ROYEN, LAWSON, KRAMER, LIEBERKÜHN med flere; alle vidtberömda Män; deras Academiska bekantskap har trotsat tiden, och inbördes tjenfter hafva fyftat på Vetenskappens bäfta. Herrar GRONOVIVS och LAWSON nödgade LINNÆUS at lemna fit *Systema Naturæ* *) på trycket, och det rymdes då på 3 halfva ark i folio, Regal-papper. Så liten början hade det Systemet, fom skulle ändteligen, genom hans flit och arbete, hinna at utnämna och utftaka alla naturens producter. Denna korta grundritning af de tre naturens riken vann allas upmärksamhet. BOERHAAVE fjelf, fom ock höge Herrar hade fvårt at få tala med, ville fe Auctoren i fin Malmgård, där de flåfta flag af utländska träd voro planterade. Han låg, pröfvade och rådde LINNÆUS at flå fina

B 3

bo-

---

*) *Systema Naturæ*. Leyd. 1736 in fol.

bo-pålar ned i Holland, och när denne berättade om sin förestående resa dagen derpå til Sverige öfver Amsterdams, blef han anmodad af BOERHAAVE at hålla til JOH. BURMANNUS, Botanices Professor i Amsterdams. Hållningen hade, til LINNÆI förundran, den verkan, at Herr BURMANNUS tilbjuder honom ädelmodigt sit hus och bord. LINNÆUS nyttjade det tilfället at se Herr BURMANNI arbeten öfver Ceilanska örterna, och flitigt besöka Hortus medicus i Amsterdams. Under de två månaders vistande i Amsterdams, lät han af trycket utgifva *Fundamenta botanica* *) och *Bibliotheca botanica*. †) Imedlertid hade BOERHAAVE gifvit den rika och curieuse Herr GEORG CLIFFORD at förstå, det LINNÆUS borde förmås at i ordning sätta och beskrifva hans stora trågård i Hartecamp, imellan Leyden och Harlem, så väl som dess makalösa samlingar ifrån alla verdens delar. CLIFFORD följde det rådet, och LINNÆUS vågrade icke et så godt tilbod.

Herr

---

*) CAROLI LINNÆI, Sveci; *Fundamenta botanica*. - - Amstelodami, 1736 in 12:o. En annan edition utgafs i Åbo. Den tredje i Stockholm 1740. Åter i Amsterdams 1741, och den sjerde i Paris 1744.

†) CAROLI LINNÆI, Sveci, *Bibliotheca botanica*. Ibid.

Herr CLIFFORD hade med större omkostningar, än någon privat skulle våga, på det präktigaste inrättat sin trågård, och ditbragt alt hvad vidsträktaste sjöfart och handel kan öfverkomma. Södra Europas, Afiens, Africas och Americas växter förvarades och sköttes där, jämte en myckenhet Herbarier, et förträffeligt botaniskt Bibliothek, samt sällsynta djur och foglar. LINNÆUS var nu i sit Paradis, och alt tycktes frögda sig omkring honom; men arbete och hufvudbråk följde med dessa lyckeliga boningar. Han utgaf där *Genera plantarum*, *Corollarium Generum*, *Critica botanica*, *Methodus sexualis*, *Flora Lapponica*, *Musa Cliffortiana*, och ändteligen *Hortus Cliffortianus*, som gör CLIFFORDS namn, evigt varande, och hans trågård, ehuru den, efter LINNÆI tid, undergått samma öde, som alt annat af människo händer, blifver et beständigt minnesmärke af CLIFFORDS goda smak och frikostighet för Botaniken.

Under vistandet i Hartecamp företog LINNÆUS en resa til England, at derifrån öka CLIFFORDS trågård med allahanda växter, som äro hemma i norra America, och fortplantas med stor framgång omkring London. Han hade längtat at få se detta folket, som vet at med heder och belöning upmuntra et godt

snille; på kort tid gjorde han sig mycken nytta af den refan.

Sir HANS SLOANES vidlöftiga Naturalie-famlingar, Trågårdarne i Chelsea och Oxforth, voro väl värde LINNÆI upmärksamhet. Herrar MILLERS, COLLINSONS, DILLENII, CATESBYS, EHRETS och fleras bekantskap var honom framdeles til stor förmon. Ännu trodde man icke, at LINNÆI botaniska försök skulle vinna förtroende i England, eller at *Methodus sexualis* skulle där blifva rådande. De fläste anfågo honom såsom en oblyg och vågfam Reformator. Den tidens ypperste Botanicus, Professor J. JAC. DILLENIIUS, sade både munteligen och i bref til sina vänner, det mycket vore at invånda emot hans nyfs utgifna Skrifter, men at han var trött och kommen til ålder, och håldre önskade få hjelp af vår LINNÆUS vid Herr SHERARDS stora famlingar, som nu yffelsatte honom. Den gamle Sir HANS SLOANE, känd af sina Botaniska arbeten och det präktiga Engelska Museum, var utan tvifvel den störste Naturalie-famflare; hyste dock den meningen, at alphabetisk ordning borde förredragas för alla methoder.

Man kan ej nog förundra sig, det på mindre än tu år, som LINNÆUS var i CLIFFORDS trågård, och satte den i ordning

ning efter sin method, ófverhopad af frámmandes befök; så många skrifter kunde flyta utur hans penna, af hvilka hvar och en skulle nog hedrat en lärdd man; skrifter, som bestodo af egna rön och vidsträkt utfigter til en hel vetenskaps omstöpning. Några voro i Sverige utarbetade, alla vittna om Författarens makalösa flit, och man skulle ej trodt, at *Hortus Cliffortianus*, et Verk in folio, som röjer så mycken kunskap, skulle på en tid af nio månader vara upfatt och utgifvit af trycket.

Uti *Fundamenta botanica*, som ej bestå af många blad, och dock kostat honom sju års arbete, lade han grunderna til Botaniken, at på dem upföra en sådan byggnad, som han förutlåg skulle blifva beståndande. Sedan utkommo *Genera Plantarum*, *) och några månader derefter, *Corollarium Generum Plantarum*, †) båda innehålla det hufvudsakeligaste stycket af vetenskapen, och som utstakar hvart Slågtes Kännemärken, tagna af alla fructifications-delarnas antal, figur, läge och proportion. Hvert Slag (Species) derunder hörande, hade han granskat, til at få character Generis; således et stort arbete, och som icke på en gång kan blifva fullkomligt.

B 5

I Ge-

---

 *) Lugd. Batavorum 1737.

†) Lugd. Batavorum 1737.

I *Genera Plantarum* hade LINNÆUS vågat rätta nomina Generum, efter sina gifna characteres eller definitioner, som voro med naturen öfverensstämmande, icke tvungne efter något artificiellt System, och lika gällande, ehvad System man behagade nyttja til Classer och Ordines. I annat fall, hade mer oreda och förvirring af denna ändring upkommit. Sedan Genera på detta sättet fått stadgade namn, som borde gifvas hvart och et Species derunder lydande, var ock början gjord til namnens ändring på de flåsta Species. Vetenskapen undergick en fullkomlig reform, och lades för Allmänhetens ögon i *Flora Laponica* och *Hortus Cliffortianus*, tillika med de namn, som blifvit gifne af andra Auctorer.

Utom det, at de flåsta Genera och Species voro här til namnen ändrade, hade ock LINNÆUS vågat utsluta en myckenhet örter, som blifvit ansedde för riktiga Species, men i sjelfva verket ej annat voro än Varieteter, upkommande af stället, där örten växer, eller af andra tillfälligheter.

Alt detta var början til en stor välföring i den botaniska verlden, och LINNÆUS litade på sin goda sak, at det ej skulle stadna i blotta förslag.

Men

Men hade LINNÆUS rått at uphåfva sig til Reformator och införa nyheter i Botaniken? Han svarar, at ibland et fritt folk, kan ingen förmenas at upgifva sit förslag, til vinnande af redighet och stadga i vetenskapen. Botanici hade längesedan infedt den stora förvirring, som namnens ändring åstadkommer. De gamlas voro likasom helgade genom bruket; och när CASPAR BAUHINUS, för 150 år sedan, bragt alla til den tiden gifna namn under et eget, blef det såsom en lag, at hålla sig vid BAUHINI namn. Dock, när MORISON, vid slutet af förra Seculum, uplifvat CÆSALPINI påfund, och satt vetenskapen i System, som icke var BAUHINI lott, så måste ändringar förefalla, dem RAJUS, RIVINUS och TOURNEFORT ökade. Och ehuruväl TOURNEFORTS method blef snart sagt allmänt antagen, hafva dock COMMELIN, FEUILLÉE, VAILLANT, BOERHAAVE och andre, efter hans tid, infört nya namn, hvar och en efter sit begrep, och ändrat sina företrädares: deraf föddes tvister och osämja, til Vetenskapens stora skada. Man såg väl, at grunderne saknades, hvarpå hela byggnaden skulle stödja sig, men ingen dristade omständeligen utstaka dem. LINNÆUS allena hade dertil nog mod och lycka. Uti et så fritt samhälle, som det botaniska

år,

år, gäller icke myndighet; icke heller hade LINNÆUS hunnit den förvärfva sig. Han förestälde med sin vanliga öppenheten, i *Critica Botanica*, at de flästa botaniska namnen voro illa valde, och at ingen ånde skulle blifva på skiljaktigheter, om ej de oriktiga namnen utmöntrades efter vissa reglor, dem han uppgifvit, och nu med exempel förklarade. För den domstolen kallades så väl äldre som nyare och ån lefvande Botanici. Ehuru oväntadt det var för Mästare i Vetenskapen, at låta en begynnare visa sig vägen, hade dock fanningen den styrkan, at LINNÆI botaniska namn, så väl som Genera, antogos utan synnerlig genfågelse.

Herr JOH. FR. GRONOVIIUS inrättade *Flora Virginica*, *) efter LINNÆI System, och under hans tillsyn, uptagandes LINNÆI namn både för Genera och Species. Men i synnerhet gjorde det til faken, at Professoren Herr ADRIAN VAN ROYEN omsatte Academie-trågården i Leyden, med vår LINNÆI tilhjelp, efter en method, som kom nära til *Methodus sexualis*, och i *Floræ Leydenfis Prodromus* †) upptecknade örterna med LINNÆI namn,
ehuru

---

*) J. F. GRONOVII *Flora Virginica*, Leydæ 1739.

†) ADR. VAN ROYEN *Floræ Leydenfis Prodromus*, Lugd. Batavorum 1740.

ehuru den store BOERHAAVE ån lefde, som icke rätt många år förut hade utgifvit *Catalogus horti Lugduno-batavi*, och derefter rangerat växterna i samma trågård. Herr VAN ROYEN visade i sit Företal orsakerna, som nödgade honom at gå ifrån den förra ordningen och de hittils brukliga namnen på Genera och Species, samt at i alt följa LINNÆI *Flora Lapponica* och *Hortus Cliffortianus*.

Når LINNÆUS hade slutat sit arbete hos CLIFFORD, bodde han 1738 i Leyden hos sin Vän Herr VAN ROYEN, och var i dageligt fällskap med Herr GRONOVIVS. Vid den tiden utgaf han *Classes plantarum*, där alla botaniska Systemer med deras Genera införas, och hans egna deremot svarande, så väl som brifterne och förmånerne, som det ena Systemet hafver framför det andra. *Methodus sexualis* och *Critica botanica* kommo ock den tiden ifrån trycket.

Vår LINNÆUS fick åfven i Leyden, redan 1735, et oförmodadt besök af sin Upsala-Camerat ARTEDI. Denne kom nu ifrån London, där han ökat sin kundskap i Ichthyologien, som hade fallit på hans lott, och han dref med lika ifver som LINNÆUS Botaniken, fastån ej i så lyckeliga omständigheter. Genom sin Landsmans bistånd, århöll ARTEDI et godt til-

tilfälle hos den gamla ALB. SEBA i Amsterdam, at se alt hvad i stora Oceanen och Indiernas haf kunnat ärhållas af fiskar, och tillika utarbetade han tredje Tommen af det stora och kostbara Verket, som hedrar SEBAS namn, och blifver alltid en skatt för Natural-historien. Men en olycklig händelse gjorde hastigt slut på ARTEDI dagar. Den, som haft sit största nöje at skåda och beskrifva vattnets invånare, måste i vattnet omkomma, när han en mörk höst-natt, gick hem til sit herberge, den 27 Sept. 1735. En bedröfvelig tidning för LINNÆUS. Han skyndar at göra sin Vän den sista åretjensten, och med en anseelig penningesumma, den Herr CLIFFORD ädelmodigt utlägger, löfer til sig ARTEDI handskrifter, och befordrar til trycket den i vida verlden bekanta PET. ARTEDI, *Sveci, Ichthyologia,* *) en hufvudbok och et redigt System i den delen af Natural-historien, byggt på samma grunder som LINNÆI botaniska, innehållande alt hvad ifrån DIOSCORIDES och PLINIUS til senare tider blifvit författadt om Fiskar. Utan CLIFFORDS frikostighet och LINNÆI bemödande, torde denne vetenskapen ännu legat i tjockt mörker, och Sverige förlorat frukten af en med-

---

*) Lugduni Batavorum, 1738. 8:o.

medborgares arbete, som varar, när andra storverk gömmas i glömska.

Men oaktadt all den vålmåga han hade hos sina Vänner i Leyden, samt de många fördelaktiga tilbod af desse Herrar och af Professor BOERHAAVE, at på Regeringens omkostnad resa til Caput Bonæ Spei, för Botanikens skull, eller såsom Medicus til Surinam, med försäkran at sedan blifva befordrad til Professor i Utrecht; kunde icke LINNÆUS längre qvarhållas i Holland. Han tyckte sig icke uthårda detta Climatet, och kände sig utmärglad af strängt arbete, trött och sjuklig. Anträdde derföre resan til Paris, vårtiden 1738, hvarest hans skrifter redan hade skaffat honom anseende och vänner. Jag behöfver ej säga, at det enda, som i Paris intog hela hans håg, voro Samlingar af Örter och Naturalier, TOURNEFORTS, VAILLANTS, SURIANI och fleras Herbarier; Isnardska Bibliotheket, Botaniska trågårdar, Herborisationer rundt omkring Paris och umgänge med Naturens Kännare REAUMUR, DU FAY, AUBRIET; som varit Herr TOURNEFORTS ritare på Levantiska resan, LA SERRE, M:lle BASSPORT med flere. Både Professorerne vid Kongl. Trägården, Herrar ANTON och BERNH. DE JUSSIEU, visade honom mer höflighet och bevägenhet, än han kunnat förmoda.

Hans

Hans dageliga sällskap var med Hr BERNHARD DE JUSSIEU, en Man, som i Botaniken, så väl som de öfriga grenar af Natural-historien, hade djupare insigter än någon annan, och var tillika af en förunderlig fäktmodighet, öppenhet och godhet emot främmande. Hans vänskap för vår LINNÆUS var oskrymtad och beständig, och jag har, fem år derefter, i snart sagt dageligt umgänge, med glädje hört denna lärda Mannens hedrande vittnesbörd om vår goda Vän LINNÆUS, ty så nämndes han af JUSSIEU. Jag ville strö blomster på Herr BERNHARDS graf, för den oegennyttiga och faderliga huldhet han äfven täcktes bevisa mig.

Men nu är tid af följa LINNÆUS til Sverige, där han infann sig i Sept. 1738. Kärleken til Fäderneslandet och hågen at få se sin Fästmo skyndade på hemresan; men han märkte snart, til sin stora förundran, at han var mer främmande hema, än på utländsk botten. Det första halfva året i Stockholm gaf honom såsom Läkare så litet hopp om framgång, at han började tänka på de hederliga tilbud han haft i Holland. Vid den tiden var ock i förslag en resa til Tysskland, som hans vän Herr v. HALLER tilstyrkte. På en gång klarnar det up. LINNÆUS vinner många sjukas förtroende, och en hög Herre befor-

befordrar honom, vid Riksdagen 1739, til årligt arvode, för Læctioner öfver Mineralogien uti Kongl. Bergs-Collegii Stensamling, och dagen derefter, den 15 Maj, får han Kongl. Fullmägt på Amiralitets Medici Syllan i Stockholm. Påfölgden var, at han fick fira sit Bröllop d. 26 Jun. samma år. Efter den tiden kom honom aldrig i hogen at flytta ifrån Sverige.

Det var ock detta året, som et nytt ljus skulle tändas i vår Nord, at sprida kunskap äfven til de aflägsnaste länder. Denna Kongl. Vetenskaps-Academien blef inrättad. LINNÆUS räknade sig til heder, at hafva varit en af de sex första Ledamöter, som i det ändamålet gingo tillfammen, och århöllo Kongl. stadfästelse. De äro alle i vördnadsfullt och tackfamt minne. En enda, som ännu lefver, til Academiens stora glädje, fortfar med samma nit för detta Lärdoms-sällskapets åra och tilväxt. Lotten föll på vår LINNÆUS, at vara Academiens förste Ordförande, och när han, til följe af Statutterne, skulle afträda sit Embete med et kårt Tal, innehållande förbindeliga utlåtelse till sina medart etare, trodde han sig icke kunna tala, utan at tala om något, såsom hans ord lyda, och i den förlägenheten höll han det vackra Afskeds-talet,

om *märkvärdigheter hos Insekterna.* *) Det hade lika stämpel med alt det öfriga, som flöt utur hans penna. Han målade lifligt och qvickt, hånryckte sin läsare och underhöll en flags förundran.

Man började denna tiden at göra allvare med Fabriquer och nyttiga slögder, och dertil behöfdes underrättelse om förrådet, som kunde finnas inom rikets gränfor, at ej behöfva hämta det med kostnad ifrån utlåningen. LINNÆUS hade gjort sig så väl känd för ypperlig kunskap, at man ej kunde misstaga sig; och honom blef updraget vid 1741 års Riksdag, at göra resor til åtskilliga Rikets Provincer, til utrönande af nyttiga ler- och jordarter, af allehanda växter, tjenlige til färgrier och läkedom, och alt annat, som hörde til Fäderneslandets Natural-historia. At han fullkomligen svarade emot det Allmännas förtroende, visa hans utgifna dagböcker, så väl öfver resan til Öland och Gottland, **) som til Westergötland †) och til Skåne. ††) Hade Sverige dylika om flera Landsorter, så skulle vi bättre,
än

---

*) Finnes i Amœnit. Academ. Vol. II, öfversatt på Latin, under titel: *de memorabilibus in Insectis.*

**) C. LINNÆI *Öländska och Gottländska resa.* Stockh. 1745.

†) C. LINNÆI *Westgöta resa.* Stockh. 1747.

††) C. LINNÆI *Skånska resa.* Stockh. 1751.

ån något annat folkslag, känna vårt fäder-
nesland. Men dertil behöfves LINNÆI
insigt och bemödande.

När han vid denna tiden var på för-
slaget til Medicinæ och Botanicæ Profes-
sionen i Upsala, efter OLOF RUDBECK,
Sonen, utkom en skrift, som häcklade nå-
gra hans meningar; hvarpå han lät trycka
*Widtberömda Måns omdömen, rörande sina
skrifter.* *) I stället för at inlåta sig i
tviist och svar utur samma ton, inför All-
mänheten, ville han håldre anföra de Lär-
das goda tankar om sig utrikes. Ändte-
ligen, när den andra Medicinæ Professio-
nen blef ledig, genom gamla Professor
ROBERGS tjenstfrihet, förordnades LIN-
NÆUS i hans ställe, 1741, at vara Me-
dicinæ Practicæ och Anatomie Professor.
Vår vördade ROSÉN, som då var Botani-
cæ Professor, föreslog at byta fysla med
LINNÆUS, på det at hvar vetenskap
skulle få sin rätta man. Bytet skedde, med
vederbörandes samtycke, 1742, och LIN-
NÆUS åtog sig at förestå Academie-trå-
gården, och at låsa öfver Botaniken, Hi-
storia-naturalis, Diæten, Diagnosis mor-
borum och Materia Medica.

Upsala Academie-trågård hade, midt i
förra Seculum, blifvit anlagd, af den namn-

C 2

kun-

---

*) *Orbis eruditi judicium de CAROLI LINNÆI
Scriptis*, in 12:o.

kunnige Professor OLOF RUDBECK, Fadren, och genom Kon. CARL GUSTAFS frikostighet, samt då varande Academie-Cancellairens, Grefve M. G. DE LA GARDIES bevågenhet, kommit i tåmmeligt stånd. Men den olyckliga branden, som öfvergick Upsala år 1702, förstörde trågården och allt hvad RUDBECKAR, Fader och Son, hade samlat, på Konung CARL den XI befallning och omkostnad. Allt ifrån den tiden, klagades öfver brist på medel att underhålla trågården, och nödiga hus fagnades till växternas förvarande.

LINNÆUS kom, och inom 3 år var på samma ställe en Hortus botanicus, som kunde täfla med de förnämsta i världen, både i anseende till inrättning och förråd af fällsynta växter. Så mycket kan en mans hog och drift uträtta, när han har nit för sin Vetenskap, och råkar gynnande omständigheter.

Riks-Rådet Gref CARL GYLLENBORG var då Upsala Academiæ-Cancellair; stor kännare af lärdom och icke mindre öm om Academiens heder och anseende. Hans resa med OLOF RUDBECK den yngre till Lappmarken, uti Konung CARL den XI tid, hade gifvit honom smak för Botaniken. Huru lyckligt är det icke för de blyga Vetenskaperna, när de, som äro ämnade till Mæcenater, och få nalkas Thronen,

nen, hafva infigter och känna deras värde? Det var denne Herre, som hos Konung FREDRIC anmält och befordrat LINNÆUS til Professors syftan, utan hvilken hans Botaniska snille blifvit qvaft, såsom elden i brist af föda; eller kommit något annat Rike och Univerfitet til nytta. Det var ock denne Herre, som med eftertryck dref på Academie-trågårdens nya inrättning. Öfver-Intendenten Baron CARL HÅRLEMAN, altid färdig at bidraga til det som kunde gagna och pryda Sverige, gaf råd och väl lämpad ritning; Confiftorium Academicum fkyndade ifrigt til verkftälligheten, och LINNÆI vänner på in- och utrikes orter, tåflade med hvar annan at rikta med frön och växter, bördige under en annan himmel och ofedde i vårt land. De trufdes uti vår kalla nord under LINNÆI ögon, som vilste gifva dem varme och skötsel efter deras egen jordmån och naturliga lynne. Och således lyckades för honom at vara den förfte, som i Holland fick Musa Paradisiaca at blomma och bära frukt i CLIFFORDS trågård, och den förfte i Europa, som hade den åkta Thé-busken lefvande uti Upsala Academie-trågård, ditförd ifrån China af Hr Capitaine EKEBERG, redan d. 3 Oct. 1763. *)

---

*) Jämför *Differt. Potus Theæ.* Ups. 1765.

Det dröjde ej med en omständelig beskrifning öfver Academie-trågården, *) där han för samtida och tilkommande riftade deras namn, som befordrat och hulpit inrättningen, hvar och en efter des förtjenster. Jag finner Herr BERNH. DE JUSSIEU i första rummet ibland utlänningar. LINNÆUS var tacksam emot sina välgerningsmän, åndock han ej alltid förmodade betala dem med samma mynt. Tre år derefter, utgaf han *Hortus Upsaliensis*, †) eller förteckning på växterna i Academie-trågården, med den skötsel, som hvar och en tilkom, och flera nyttiga anmärkningar, i synnerhet til deras tjenst, som ville göra närmare bekantskap med främlingar ifrån de aflägsnaste länder, ifrån Sibirien, Canada, Goda hoppes udden och Indien.

LINNÆUS hade ej allenast fått nödiga hus at förvara sina ömtåliga utlänningar ifrån vår grymma köld, utan ock rum för Samlingar i Djur- och Stenriket; dit han strax fick flytta en stor myckenhet

---

*) *Descriptio Horti Upsaliensis*, Upl. 1745.

†) *Hortus Upsaliensis*, Holmæ 1748, 8:o Volum. I. Herr ALB. V. HALLER har misstagit sig, när han i *Bibliotheca Botanica*, T. II. pag. 248 säger, at *Hortus Upsaliens.* Holm. 1748, 8:o, är *Catalogus plantarum in Svecia sponte nascentium, quas in horto coluit.*

het dylika naturalier, som Riks-Rådet Gref
 CARL GYLLENBORG skänkte til Upsala
 Academie, och LINNÆUS beskref den
 delen af samlingen, som med skål blifvit
 ansedd för svårast i hela Djur-riket, jag
 menar Amphibierne, uti en Academisk
 skrift: *Amphibia Gyllenborgiana.* *) Til
 samma Naturalie-Cabinet skänkte Hans
 Kongl. Högh. Thronföljaren, sedan Sveriges
 dyre Konung, ADOLPH FREDRIC,
 en anseelig samling af främmande djur,
 kråk och fiskar, som LINNÆUS utgaf
 under namn af *Museum Principis.* †) Der-
 til kom en gåfva af sällsynta naturalier
 ifrån det heta Surinam, genom Hr CLAES
 GRILLS frikostighet. LINNÆUS för-
 stod at göra nytta deraf och hedra Gif-
 varen, i sin skrift: *Surinamensia Grilla-*
na. ††) Under hans vård ökades detta
 Academiens Museum rerum naturalium,
 och växte jämväl LINNÆI egen samling
 af inlagda örter, Insecter, Snäckor och
 Stenarter, at hvardera blef i sit slag den
 yppersta; i synnerhet kan man säga om
 hans Herbarium, at det til hans tid var
 det största i hela verden. Man besökte
 LINNÆUS i hans trågård, midt ibland al-
 la dessa naturens härligheter, och hade en

C 4

liten

---

*) Upsaliæ d. 18 Jul. 1745. †) Ups. d. 31 Maji 1746.

††) Upsaliæ d. 18 Jul. 1748.

liten bild af den första Luftgården. Utom förunderliga träd och växter ifrån alla världens delar, visade sig lefvande Påfoglar, Papegoyor och främmande djur; den höge Caiuarien *) tog sina stolta steg lå fritt, såsom hade han ännu bodt i sit rätta fädernesland, ön Ceylon.

Vårt eget Lands Natural-historia har alltid varit LINNÆI föremål, och dermed har han gjort sig väl förtjent af det ärefulla, men ofta missbrukade namnet, *Patriot*. Til at göra den lätt och behagelig för de studerande, utgaf han *Flora Svecica*, †) som icke är et magert register, utan en omständelig berättelse om de örter och växter, som finnas i vårt kära fädernesland, med deras nytta i hushållning och til läkedom. Zoologien eller Djurens historia borde ock läras, efter den än närmare rörer människans behof i mat, kläder, flögder och handel. LINNÆUS var alt vuxen, och lät trycka

Fau-

---

*) Kom til Sverige, år 1775, med Herr Juslit. Rådet HOLMBERG, och af honom skänktes til Hennes Maj: Enke-Drottningen, som allernådigst tacktes gifva honom til Archiater LINNÉ.

†) C. LINNÆI *Flora Svecica*, Stockholmæ 1745. Altera Editio, Stockh. 1755, auctior Speciebus 160, adde Species 31. vide *Fauna Svec.* Ed. 2. p. 557.

Fauna Svecica, *) eller Beskrifning på alla fyrfotade Djur, Foglar, Amphibier, Fiskar och Insecter, fundna inom Rikets gränser, med andra Auctorer's namn, de bästa ritningarnas anförande, och hvad mer om nyttan af hvart slag bekant är, på samma sätt som i *Flora Svecica*; det är en bok, som kostat honom 15 års möda. Utan så många resor i alla Rikets Provincer, och den noggranhet, som LINNÆUS använde, jämte en vidlöftig brefväxling med kännare och med sina åhörare, som han sjelf tilvant at med öppna ögon se naturens producter, hade vi länge saknat både *Flora* och *Fauna Svecica*. Något kan efterverldens slit tillägga, men hedren tillhör den, som banat vägen.

LINNÆUS hade nödgats, til at kunna säga mycket med få ord, uptaga nya termer eller konst-ord i sina Botaniska beskrifningar, så väl som i dem om Djuren. At visa deras rätta förstånd och grund i sjelfva naturen, utgaf han *Philosophia Botanica*, †) som röjer måstarens hand och utreder de måst djupsinniga ämnen i Botaniken. Herr ALB. VON HALLER, en god Kännare, men ej altid villig at be-

C 5

röm-

*) C. LINNÆI *Fauna Svecica*, Stockh. 1746. Edit. altera, Stockh. 1761, *mille animalculis aucta*.

†) C. LINNÆI *Philosophia Botanica*, Stockh. 1751 8:o.

römma LINNÆUS, måste dock tilstå, at denna boken var af stor vigt, och hade kostat Auctoren mycket arbete.*)

Han dref med lika ifver de öfriga delarna af sin Profession. Til sjukdomars kännande fordras et redigt begrep om de egenskaper, hvarigenom de öfverenskomma eller skiljas finsimellan. En systematisk method, lik den i Botaniken, är utan tvifvel nödig til et så stort ändamåls vinnande. När Herr Professor SAUVAGES i Montpellier hade dertil gifvit et utkast, utarbetar vår LINNÆUS et dylikt *Systema morborum*, fastån i en annan väg, och til sina åhörares nytta låter trycka *Genera morborum*, **) som vunnit de lärdas bifall, och hedrar sit rum ibland de fyra, som hittils utkommit. *Species morborum*, som han ock afhandlade i sina Collegier, finnas i handskrift ibland hans Åhörare. Likaledes låste han öfver diæten, en högst nödig, men i Medicinska Skolar förfumad Lära, den han byggde på egna rön, samlade under sina många resor, och som icke heller utkommit af trycket. Så mycket lyckligare var det för Medicinen, at LINNÆUS utgaf sin *Materia-medica*, †) där han med få rader upgifver alt det man vet om hvar enda ört och växt, som hålles på

*) *Bibliotheca Botanica*, T. II. **) Upsal. 1763.

†) Holmiæ, 1749 i 8:o

på Apotheken, utstakar des s rätta botaniska namn, och dermed håfver alla upkomna tvister och oredor; samt hänfö rer nya och förr okända medicinalier til deras rätta slägte och slag; hvadan den Lärde Hr v. HALLER *) anser denna boken såsom en af LINNÆI bästa arbeten. I två andra skrifter har han genomgått de medicinalier, som tagas af Djur- och Sten-riket. **) Men hela sin theorie om botemedlens egenskaper och verkan på människokroppen, teknar han på sit egna kärta och systematiska sätt i *Clavis Medicinæ*; †) det är en Ilias in nuce, men en hård nöt at bita, innan man råkar kärnan. Han tilstod sig hafva lagt mycket arbete på den Boken, och sade, at Medicinen behöfver ån en mans-ålder, innan det fördolda kommer i dagsljuset. Hans åhörare tyckte alt vara lätt, när han sjelf las deröfver.

LINNÆUS hade i sina Lektioner et besynnerligen intagande sätt at föredraga. Vetenskapen flöt med alla sina behageligheter af hans läppar, och han talade med en öfvertygelse, som djup insigt, redigt begrep och brinnande ifver för naturens kännedom gaf honom. Han drog allas hog och upmärksamhet, och hade altid det

stör-

---

*) ALB. v. HALLER *Biblioth. Botan.* T. II.

**) *Dissert. Acad.* Upsl.

†) C. LINNÆI *Clavis Medicinæ.*

största Auditorium. En myckenhet åhö-
 rare omgaf honom vid demonstrationerne
 i Academie-trågården, och ån flere fölgde
 honom på herborisationer omkring Upsa-
 la, där han visade örter, foglar, insecter
 och alt hvad hans muntra sällskap kunde
 öfverkomma. Natural-historien blef be-
 hageligaste tidsfördrif för alla, och för
 många et hufvud-studium. Ingen fara så
 stor, intet climat så hett, eller så vildt
 folk, at de ju skulle våga besöka, och
 samla där naturens alster, at få bära dem,
 såsom tacksamhets offer, inför en så tro-
 gen och kår Lärare. LINNÆUS var
 färdig at hos vänner och gynnare befor-
 dra dem til resepenningar af något Stipen-
 dium, eller af privatas sammanškott, och
 det gjorde tilfyllest; en blid himmel vil-
 le för honom blotta naturens hårligheter.
 KALM reste til norra America, HASSEL-
 QUIST til Smirna, Egypten och Palæstina;
 TERNSTRÖM, TORENIUS och OSBECK
 til China; ROLANDER til Surinam; LOEF-
 LING til Spanien och södra America, på
 Spanska Konungens bekostnad; BERLIN
 til Ostindien; FORSSKÅL med Danska säll-
 skapet til Arabien; THUNBERG til Caput
 Bonæ Spei, Batavia och Japan; SPARR-
 MAN til Cap och Söderlön; utom de
 främmande, som besökte Upsala at lära
 Natural-historien, och sedan gjorde resor til
 lång-

långvåga orter, hvarifrån de, icke mindre än hans Landsmän, gifvo sin Lärare del af rofvet, jag menar af naturalier och växter, som de samlat.

Det är fant, at om någon befants mindre tacksam, rörde det honom. Hans forg var lik en öm faders, som saknar enda sönen, när tidning kom, at en HASSELQUIST i Smirna, en LOEFLING vid Amazon-floden, och en FORSSKÅL i lyckliga, men för Botaniken olyckliga Arabien, hade tillfatt lifvet, midt under loppet af deras åröfringar, om jag så får kalla det goda tillfället at rikta Naturens Kännedom. Han sade, at Hasselquistar, Loefflingar och Forskålar icke århållas på flera hundrade år, om ock Konungar och Furstar gifvas, som vilja bestå omkostnaden. Icke heller var han sen at resa dessa sina kåraste Disciplars årestoder. Den föras resa i mindre Asien, Egypten och Palæstina; *) den senares bref ifrån Spanien och Botaniska rön, †) bådas Lefvernesbeskrifningar, visa, huru mycket Vetenskaperne i dem förlorat. Ifrån den vittra FORSSKÅL kom icke mer til LINNÆUS, än en liten qvist af Balsam-busken uti bref, och strax förde han denna ifrån

---

*) FR. HASSELQUISTS *resa*, Stockh. 1757.

†) P. LOEFLING *Iter Hispanicum*, Stockh. 1758.

åldsta tider få vidt bekanta och högt acktade, men til sin hårkomst okända växten, til sit rätta slägte, i en skrift: *Opobalsamum declaratum.* *) Huru långtade han icke at få omfamna en annan kår Discipel, Doct. THUNBERG, som i Holländsk tjenst botanicerade på Japan, och vi få den lyckan at snart se återkomma? Efterverlden lårer ån mer förundra sig, at så många Botanici, inom få år och genom en enda Mans drift, gått utur Sverige, til de aflågnaste Lånder. Det år visserligen lyckligare för Människoslågtet, ån våra förfåders utflyttningar, at med eld och svård öfverfara verlden.

LINNÆI vidlåftiga brefvåxling skåfåfåde honom örter och växter ifrån alla Landsåndar, som hans utskickade icke hunnit öfverfara.

LINNÆI ryckte utspåridde sig öfver hela verlden, tillika med hans skårifter, som begårligt emottogos och nyttjades såsom et råttelånöre för Botanici. Hans slåsta Genera voro grundade på sjelfva naturen, och med all aktsåmhet stådågade; Species likaledes med riktiga mårken utståkåde, och frie ifrån förvirrande Varieteter. Efter LINNÆI böcker, blef Botaniken lått och roade åfven dem, som ej hade den-

---

*) Upsåliå, 1764, 4:o.

denna Vetenskapen til föremål. Man fick snart igen namnet på en okänd ört, det fyndet gjorde nöje, och nöjet väckte kärlek för LINNÆUS. Hans lätta och lekande method, som visade i blomstren hannar och honor, brudfång och parning, låckade äfven det vackra Könet, både i England, Frankrike, Tyfland och America, at studera Botaniken. *) Ehvarest någon fans, som ålskade trågårdar och blomster, som ville hafva sina tvifvelsmål om rätta namnen uplösta, och gifva den lärda verlden del af sina rön, eller trodde sig hafva råkat någon obefkrifven växt, räknade det för en skyldighet, en åra, at skjuta saken til LINNÆI domstol, och bära til denna Fru Floras tolk eller gunstling, en skålig skatt af örter och växter.

LINNÆUS hade fått Isländska örter af Herr KOENIG, sin foräna discipel, Sibiriska af Professor GMELIN och flera där resande, Kamschatkas och Astracans af Herr
DEMI-

---

*) Ibland andra, Lady ANNA MONSSON, som ock fått en vacker ört, Monsonia, til sin åminnelse; Fru ANNA BLACKBURNE; Mad. DU GAGE DE POMMEREUL; och Marg-Grefvinnan CAROLINA LOUISA af Baden, som bordt först nämnas, äfven för den orsaken, at Hennes Durchlaughtighet har börjat utgifva figurer på alla örter i LINNÆI Verk, under Titel: *Icones plantarum omnium CAROLI LINNÆI Equitis.*

DEMIDOFF, ifrån Stellers och Lerches samlingar; Virginiens af Hr GRONOVIVS, Pensylvaniens af Herr KALM, Jamaicas af Herr BROWN, hvars hela Herbarium han köpte; Mexicanska eller nya Granadas af Herr MUTIS; Södra Americas af Herr MILLER, som HOUSTON samlat; Surinamiska af vår nådiga Konung, dem Öfverste-Lieutenanten DALBERG skickat i brännvin förvarade; Ön St. Mauritii örter af Herr CARL DE GEER, dem ROLANDER samlat; Ön Javas af Herrar BASTER och KLEINHOF, Malabars och Tranquebars af Herr KOENIG; Ön Ceylons af Herr AUG. GÜNTHER i Köpenhamn, som ovetande öfverkommit P. HERMANNI Herbarium, och, sedan flere Botanici blifvit rådfrågade, sände det til Upsala; Natoliens, Palæstinas och Egyptens örter af Hr HASSELQUIST, Chinesiska af Herrar LAGERSTRÖM och OSBECK, Capska i stor myckenhet af Herr BURMANNUS, Gouverneuren TULLBAGH, Herrar THUNBERG och SPARRMAN; och til slut några den femte verlds-delens, eller de obekanta Länders i Söderhafvet örter af Herrar FORSTER, Fader och Son. Sjelf hade han samlat alla Svenska och Lappska; dem Herrar P. J. BERGIUS och L. MONTIN ökade, den förre efter resan til Gottland, den senare efter sin Lappska resa. Han har fått alt ifrån Herr CLIFFORDS

FORDS Trägård, ifrån den Parifiska af Herr BERNH. DE JUSSIEU, den Leydiska och Amsterdamska af Herr v. ROYEN, ifrån Chelsea af Herr MILLER, Oxfordska af Herr DILLENIIUS; dem omkring Montpellier och hela Magnols Herbarium af Herr FR. BOISS. DE SAUVAGES, de Italienska af Kejslerliga Ministern RATHGEB i Venedig, af Herr Doctor KÅHLER och många andra vänner; de Portugifiska och Spanska af Herr LOEFLING, med flera ifrån Södra Europa af Herr CLAES ALSTRÖMER. Jag följer det som LINNÆUS sjelf antecknat til sina ädelmodiga vänners åminnelse, och at visa, det ingen sedt så mycket ifrån alla världens åndar, eller kunnat göra för vetenskapen, det han uträttat. Af HERMANNI samling och örter, som för mer än halft Seculum voro torrade, utredde han genom otroligt arbete *Flora Ceilonica*; *) de som växa på Holändska Amboina, upräknades i *Herbarium Amboinense*; Palæstinas örter, i *Flora Palæstinæ*, de omkring Montpellier, i *Flora Monspeliensi*, sällsyntare Africanska, i *Plantæ Rariores Africanæ*, Capska örterna i *Flora Capensi*; Jamaiska i *Flora Jamaicensi*, Nederländiska i *Flora Belgica*, Danska i *Flora Danica*, Lappska och Norr-

D

ska

---

*) Holmiæ, 1747.

flka i *Flora Alpina* och i *Rariora Norruegiæ*, de fällsyntare i *Camschatka*, i *Plantæ Camschatkenses rariores*. *)

Men det som måst gagnade Vetenskapen och gjorde LINNÆUS största hedren, var, at han använde detta stora förrådet af örter til ökande och utvidgande af *Genera Plantarum*, och til et annat Verk af yttersta betydenhet, jag menar *Species Plantarum*. På det sättet hade hans Genera småningom tiltagit, så at de stigit til mer än 1200 i den sjette uplagan, med fina tilhörande Mantisser, i en tid af 40 år; en hufvudbok i Vetenskapen, och som ingen *Botanicus* kan umbära. *Species Plantarum* **) innehåller fullständig förteckning på alla til den tiden i hela världen up-täckta örter och växter, som kommit under hans ögon, med utvalda Synonyma, och stället där hvar och en växer; det högsta i Botaniken, och som LINNÆUS sjelf kallar sit största mästarstycke, derpå han användt alla krafter, och med rätta anses för et förträffeligt och evigt Verk. †) Den flitige C. BAUHINUS hade förut företa-

---

*) Se *Amœnitates Academicæ*.

**) *Species Plantarum*, Vol. I. II. Holmiæ 1755.
 Editio II. aucta & emendata. Holmiæ 1762.
 Editio III. Windobonæ 1764.

†) A. HALLERI *Bibliotheca Botanica*, Vol. II. sub
 Tit. *Spec. Plant.*

retagit sig et dylikt arbete, och efter 40 års möda utgifvit sin *Pinax*. Herr SHE-RARD hade inrättat Botaniska Professionen i Oxfort, och förordnat den snabba DILLENIUS at af sina samlingar utarbete en dylik förteckning; men Försynen hade ämnat LINNÆUS och Sverige den åran. Alt hvad hittills är upptäckt, och huru långt Vetenskapen kommit til LINNÆI tid, visa *Species Plantarum*; efterverlden skal ock där få sin dom, om alt är nytt, som, efter LINNÆI tid, förmodeligen för nytt bliver utgifvit.

I den boken hade LINNÆUS et infall, som otroligen lättade det botaniska språket. Jämte character specificus, som icke annat kunde än blifva lång och besvärlig, i större delen af örter, utsatte han de så kallade *nomina trivialia* för första gången, til stor lindring för minnet och bekvämlighet i tal och skrifter. Den botaniska verlden fölgde honom, och *Nomina trivialia* blefvo öfver alt antagne.

Icke mindre tack här han förtjent af Botanikens älskare, med det sammandrag af *Genera Plantarum*, som han gifvit i sit *Systema Vegetabilium*: de förnämsta skiljemärken äro i få ord utsatte, och kunna i hast öfverses. Man hade klagat öfver characteres Generum, at de voro för vidlöftiga. Men LINNÆUS hade sina sto-

ra orsaker. De voro en fast grund, hvar på Genera, det hufvudsakeligaste i Vetenskapen, skulle byggas; dock var det kårta utdraget til mycken beqvåmlighet. Han satte derunder nomen specificum och triviale, och i et lagomt band inneslöt hela Botaniken. Huru begårligt *Systema Vegetabilium* var för den lärda världen, kan dömas deraf, at Auctoren hant öfverlefva 13:de Uplagan, som ock är den fullständigaste, at ej räkna öfversättningår på andra språk. De flåsta åro tryckte under hans ögon, många utomlands, nåstan alla efter hvarannan ökade och förbättrade, efter som han dageligen fick mer se och utröna.

Jag hinner ej på en kårt stund upräkna, ån mindre utföra, såsom åmnets vigt det kråfver, alt det LINNÆUS gjort för den kåra Botaniken. Han utstakade bladens mångfaldiga figurer, och lærde, med huru mycken nytta de kunde användas vid Specierum beskrifning. En den sällsamaste upåckt i naturen, och som tyckes röja Skaparens förborgade vågar, jag menar *Prolepsis plantarum*, tilhörer LINNÆUS. Han föreståller blomman på et tråd såsom et förskott eller en anticipation på et 5 års gren-åmne; och derigenom uttyder växternas physiologie och råtta skötsel. Han såg det lilla plante-åmnet; i synnerhet blommans och fruktens, utvickla

vickla sig, likasom fjärillen bryter fram utur masken som omgifvit och dölgt honom, och med den förvandlingen bevisade *Fundamentum Fructificationis*. Ännu voro tvifvelsmål om särskildta Kön i örterna (*Sexus plantarum*); LINNÆUS bestyrkte faken med oemotlägeliga skäl, tagne af blommans och frö-ännets förhållande. Såsom den bästa anledning til växternas skötsel, utsatte han Landet, där hvar och en äger hema, och stället, där hon bäst trivves; han visade, huru man kan sluta af tråds och växters blomnings-tid, til rätta tiden at förrätta allahanda arbete i Landt-hushållningen, och i synnerhet at så; huru blomster kunna visa, hvad dagen lider; huru blandningar ibland örter kunna upkomma af 2 slag, likasom mulåsnan af sto och åsne; hvilka växter äro af Skaparen ämnade til föda åt åtskilliga Insecter, m. m. som alt år utfördt i hans Academiska skrifter.

Et Naturens Rike var altför trångt för LINNÆUS. Han inkräktade Djurriket lika tappert, lika oskyldigt och med lika framgång. Det öfverhölgdes af ån tjockare mörker och oredighet. Gessnerer, Aldrovandrer och Rayer hade såsom morgonrodnan spridt et matt ljus öfver den Vetenskapen. Med LINNÆUS blef där full dager. Hans *Regnum animale* rym-

des i början på et par fidor, och ökades vid hvarje Uplaga, så at det i den sista och 12:te blef til två ansefliga Band, *) i dem han bragte alla bekanta fyrfotade Djur, Foglar, Amphibier, Fiskar, Insecter och Maskar, i Systematisk ordning, til högre och lägre Claffer, Slægter och Slag, lika redigt som Örte-riket, så at hvart och et lätt kunde igenfinnas, med sina skiljemärken, Synonoma, Trivial-namn, Fädernesland, förnämsta egenskaper och bruk i hushållningen. Han lärde känna Orme-flägg-tet på antalet af sköldarna; Fiskarna, efter fenornas ställning. Han var den förste, som tog reda på Insecterna, dessa döfva och dumba naturens verktyg, som samlas i större troppar än andra lefvande, uträtta mer i den stora verlds-hushållningen, än man allmänt förmodar, och kännas måst af den skada, som de beskyllas tilfoga oss.

Han beviste, at Binnikebands-masken (Tænia) hörer til animalia composita, och är likt andra Zoophyta, at des hvarje led har sin mun och sin öpning (anus), at des leder tilväxa i den ena ändan, och dö bårt i den andra. Han uptäckte en beqvämare method at rangera Snäckorna efter ledgången och skalets öpning. De
så

---

*) C. LINNÆI *Systema Naturæ*. T. I. Holmiæ 1766.

få kallade Lithophyta eller Coraller voro för hans tid blandade med Zoophyta, Maskarne med Insecterna. LINNÆUS upgaf deras skiljemärken, och båda fingo sitt rätta ställe. Alt lefvande var teknadt på denna Mönster-rullan, så at en naturens älskare kan igenkänna, så väl de obåkeliga Hvalarna vid Grönlands stränder, som den minsta Fjärilen i Indierna.

Det kan ej nekas, at ju LINNÆUS gjort sig mycket förtjent af Sten-rikets historia, och varit den förste, som utstakat riktiga Genera, och gifvit deras kännemärken. Mineral-famlingar och Rön öfver Jordklotets danande voro, ifrån yngre åren, hans angenåma föremål vid dess reform både utom och inom Fåderneslandet. Således växte hans *Systema regni lapidei*, och Uplagan, som utkom 1768, blef et lagomt Band. *) Han hade sina egna tankar om Stenarnas ursprung. Efter hans mening, är vattnet Terræ primordium, och dess præcipation, Lera; hafsvattnet blandadt med regnvattn, præcipiterar salinum i hafsvattnet til Sand; förrutnade växter förvandlas til svartmylla; men alt af Djurriket til Kalk; och at dessa äro de fyra grund-ämnen, hvaraf alt det öfriga uppkommer per crystallifationem, resolu-

D 4

tio-

---

*) C. LINNÆI *Systema Naturæ*, T. III. Holm. 1768.

tionem, med mera. Detta så väl som mycket annat rörande physiken, både i Djur-Växte- och Sten-riket, har LINNÆUS utfört på sin kårta och sinnrika lätt uti Företalen til hvart och et Naturens rike; och man kan med skäl råda dem, som vilja känna LINNÆUS, at, efter hans egen utlåtelse, där söka honom. En del af hans Academiska Prof-skrifter (*Dissertationes Academicæ*) tyda det vidlöftigare. Alla innehålla något eget, som röjer måstaren; de blefvo andra gången tryckte, under namn af *Amœnitates Academicæ*, i 7 Tomer i 8:o, och ändå år, efter sednare tider, tillräckeligt til 8:de och 9:de Tomen; många åro på främmande språk och på Modersmålet öfversatte.

Det var ej LINNÆI sed, at pråla med andras sjädrar; ty han skref ej annat, än hvad han sedt med egna ögon. Jag har nämnt om de stora hjälpredor, som han hade til sin botaniska byggnad. Icke heller var brist på stora Samlingar i Djur- och Sten-riket, antingen LINNÆI skulle väckte fleras båg för naturalier, eller at Försynen utfedt denna tiden i Sverige til Vetenskapens högsta förkofran, och med LINNÆUS skickadt alt hvad han behöfde. Utom de stora förråd af Naturalier i Upsala, voro ock denna Kongl. Academiens och den DE GEERISKA Samlin-

lingen på Leuffsta at tilgå. Men i synnerhet har Natural-historien at tacka Konung ADOLPH FREDRIC och Drottning LOUISA ULRICA, vördade namn i denna Vetenskapens Minnes-böcker, och som LINNÆUS helgat åt efterverlden i två särskildta Verk: *Museum Regis ADOLPHI FRIDERICI* *) och *Museum LUDOVICÆ ULRICÆ Reginae*, †) båda uti Djur-riket.

Hans Majestät Konungen hade anförtrodt LINNÆUS at rangera och beskrifva des Samlingar, på Lust-Slottet Ulricsdal, af Djur, Fiskar och Amphibier; och likaledes hade Hennes Maj:t Drottningen uplåtit för honom Des Naturalie-famlingar på Drottningholm, af Snäckor, Insecter och Coraller, med alt det som ifrån Smirna kom til Sverige efter vår afledne Doctor HASSELQUIST. Så hade fordom ALEXANDER den Store låtit föra til ARISTOTELES allahanda okända djur, at han måtte dem beskrifva; LINNÆUS, i den delen större än ARISTOTELES, visste göra mer nytta af et så godt tillfälle. Ingen har på så kårt tid kunnat genomgå

D 5

lå

---

*) Holmiæ, 1754, in Fol. max.

†) Holmiæ, 1764, in Octobr. där uti ock är införd *Prodromus Tomi II:di af Museum ADOLPHI FRIDERICI Regis.*

få stora Naturalie-samlingar, beskrifva, sätta i Systematisk ordning, til Genera, Species och Synonoma, där sådana kunde finnas; ty större delen af Insecterna var förut aldeles obekant.

Jag får til deras glädje, som hafva nit för Natural-historien och dess bestånd i vårt kära Fädernesland, äfven efter LINNÆI tid, tillägga, at båda dessa Naturalie-Cabinetter nu förvaras på Drottningholm och hållas i den ordning, som LINNÆUS stält dem, efter de utgifna beskrifningarna, alt teknadt med hans namn; en stor skatt för naturens älskare, och som under GUSTAF den III:s Spira lärer användas både til Rikets heder och nyttig kunskaps utbredande.

Han blef ock anmodad af Riks-Rådet m. m. Gref CARL GUSTAF TESSIN, at öfverse och i ordning sätta dess ansefliga samling af Mineralier och Petrificater; det drögde ej länge, förrän LINNÆUS utgaf *Museum Tessinianum*, *) det egaren sjelf dedicerade til Författaren på et sätt, som icke mindre röjer den senares förtjenster, än den förras fina smak och håg för Vetenskapen. Det blef vid 1762 års Riksdag bekant, at LINNÆUS kunde göra perlor. At ej den konsten måtte med LINNÉ för-

---

*) Holmiæ, 1753, in Fol.

förloras, blef honom updraget at uptäcka sin hemlighet, emot en hederlig penningesumma, för en Riksdagsman ifrån Göteborg. Det är mig obekant, om han gjordt nytta af det fyndet.

LINNÆI vidlöftiga brefväxling med alla sin tids Natur-kunniga, så väl utom som inom Europa, gaf honom tillfälle at se de raraste naturalier, och få del af alla nya upptäckter, såsom utur första handen. Man må förundra sig öfver den myckenhet lärda Måns bref, som finnas efter honom, innehållande rön i åtskilliga ämnen, eller förfrågningar, i anledning af hans utgifna skrifter, och förtjena de visserligen at göras allmänne. *) De uplysa Natural-historiens, eller

---

*) Förmodeligen kommer denna lärda Brefväxling aldrig i dags-ljuset, i brist af Förläggare inom riket, efter den alt för mycket saknade Directeuren SALVIUS, som lyckligt-vis lefde i LINNÆI tid, och altid var villig at på sin kostnad befordra til trycket, så väl hans som andra lärda Svenska Måns arbeten. Jag kan för den orsaken icke undgå at meddela namnen på LINNÆI utländske Correspondenter, dels efter den förteckning, som han sjelf, några år för sin död, bifogat vid sin Lefvernesbeskrifning, dels ock, efter hvad jag hade tillfälle at anmärka, då jag genomögnade denna Bref-samling.

eller LINNÆI tids historia, inemot et halft
Seculum, ehuru affskrifter af hans svar
fak-

I Ryßland: Herrar *Ammann, Demidoff, Domaschnoff, Joh. G. Gmelin, Krascheninikow, Laxman, Mounsey, Gerb. Müller, och Siegesbeck.* I Danmarck: Herrar *Brünnich, Buchwald, Günther, Chr. Horrebow, G. Fr. Holm, O. Fr. Müller, Niebuhr, Subm, Wahl, Zoega.* I Tyßkland: Hennes Durchlaughtighet, Margrefvinnan *CAROLINA LOUISA af Baden,* samt Herrar *Baßter, Breyn, Bruckman, Grefve v. Brummer, Burchard, Büchner, Erhardt, Joh. A. Gesner, Gieseke, Gleditsch, von Haller, Hebenstreit, Hermann, Jacquin, Jänisch, Kast, Kobl, Joh. Lange, Leske, Lesser, Lehman, Ludolff, Ludwig, J. C. Meyer, Baron Otto v. Münchhausen, Mylius, Scopoli, Spengler, Sprechelsen, Wagner, Weissmann, Xav. Wulsen.* I Schweitz: Herrar *Gesner och Scheuchzer.* Uti Italien: Herrar *Donati, Brunelli, Rathgeb, (Kejserl. Minister i Venedig) Sagramoso, Seguiet, Vandelli.* I Frankrike: Herrar *Angerville, Barrere, de Bomare, Carrere, Chardon, Cusson, Gouan, Guettard, Ant. och Bernh. Jussieu, Chr. Le Monnier, Maynard, Fr. Sauvages och Abbé Sauvages.* I Spanien: Herrar *Barnhardes, Hortega, Quer, Minuart.* I England: Herrar *Andrew, Lord Baltimore, Dillenius, Collinson, Fothergill, Donell, Ebret, Forster, Hope, Lawson, Lee, Letson, Ph. Miller, Mitchel, Sibthorp, Walker, White.* I Holland: Herrar *Allamand, Boerhaave, Burmannus, Clifford, D. Gorter, Gronovius, Moebing, van Royen, Röell, v. Swieten, Wachendorff.* I Turket: Herr *Mordac Mackenzie.* Uti America:

faknas, såsom det gemenligen plågar tilgå hos dem, som med tyflor äro öfverhopade. Det var honom lätt at utföra sina tankar på papperet, och hans skrifflätt var kårt, icke des mindre behöfdes tid til så många fvar, och deraf kom, at någre hördes klaga öfver dröjsmålet.

Med de Lärdas bref följde deras utgifna skrifter; hvar och en skyndade sig at lånda sit arbete til den, som bäst kände des värde; han hälfades allestädes *Principis Botanicorum*, Fader och Mästare i *Natural-vetenskapen*; otvungna lofoffer af främmande, som icke gerna kunde misstänkas för smicker. LINNÆUS hade vunnit et slags öfvervälde, och utöfvade den myndigheten med sina samtidas tyfsta öfverenskommelse. Han satte namn *) på örter

---

rica: Herrar *Bartsch* (i Surinam), *Barthram*, *Clayton*, *Colden*, *Garden*, *Logan*, *Mutis* (i Nova Granada). Uti *Tranquebar*: Herr *Joh. G. König*. I *Batavia*: Herrar *Rademacher* och *Nordgren*. Jag tviflar ej, at de ju varit långt flere.

*) LINNÆUS var mäst alltid lycklig i de nya nomina generica, som han gaf örter. Under *Lappska resan*, förekom *Polyfolia Buxbaumii*, som andre fört til *Ledum* eller *Erica*, och borde, efter de lagar han redan för sig sjelf stiftat, få nytt namn, derom han anteknar i sin dagbok vid d. 8. Maj, följande: "Nu stod *Polyfo-*
"lia

örter och naturalier, som förr varit okände, eller orätt nämnde, det är, emot de Systematiska lagar, som han själf utgifvit, och med allmänt bifall voro bekräftade. Var det et nytt Slägte, och den, som det upfunnit, insändt eller beskrifvit, hade förtjenster i Botaniken, fick det hans namn, en heder, som de Lärde eftersträfvade, och föga någon annan än LINNÆUS kunde gifva; det behöfdes åtminstone, at han skulle uptaga och bestyrka det i sina skrifter. Någon gång spordes misnöje, som ej kan undvikas uti et så fritt samhälle, som de Lårdas är. Ofta nyttjade han påminnelser, som befunnos grundade på försök och fanning, och rättade i nästa Uplaga. Ty sådant är et Natural-Systeme, at det behöf-

---

”lia Buxbaumii i sin största fågning och prydde
 ”kärren förträffeligen. Hon är blodröd in-
 ”nan hon utspricker. Ingen målare kan fåtta
 ”så behagelig hy på en Jungfrus kinder, intet
 ”smink förmår så uphöja dem. Jag tyckte mig
 ”se Poeternas Andromeda, likasom med lutan-
 ”de hufvud. Hon står mitt i vattnet på en
 ”tufva, uti de otilgängeliga kärren, omgifven
 ”af flygga paddor och grodor, som om våren
 ”vid parningen blåsa vatten öfver henne. Nu
 ”var hon brud, men snart blifva hennes rosen-
 ”kinder lif-färgade och blekna mer och mer,
 ”när hon utspricker, och det befruktande stof-
 ”tet hinner upfylla Naturens föremål. Jag kal-
 ”lade henne Andromeda.

behöfver rättelser och förbättring, så länge världen står, och nya naturalier förekomma, som skola på sit ställe infättas, eller nogare blifva utrönte. Han inlät sig ej i strid-skrifter, emedan han trodde sig bättre kunna använda sin tid, hans svar blef: *Har jag rätt, så får jag en gång rätt.* Icke heller var brist på dem, som antogo hans sak, när Krig utbröt, som de Lärde beskyllas både snart börja och envist fortsätta. Herrar BROVALLIUS och GLEDITSCH svarade på Hr SIEGESBECKS inkast. Herr KLEINS försvunno, när LINNÆUS fick rådruum at öka sit System. En vidtberömd och ännu lefvande Naturkunnig har, med sin våltalighet och djupa insigt, alsintet uträttat emot LINNÆUS. Han har nödgats se LINNÆI method antagen och bekräftad uti sina Landsmäns skrifter, och införd uti deras Naturaliesamlingar; och man kan säga om några andra tadlare, med en nyligen afliden Philosoph, som til slut roade sig med Botaniken, at de haft af LINNÆUS, alt det de skryta med.

Man skulle ej föreställa sig, at LINNÆUS ofta nödgats höra, det ock andre naturforskare klagat: *Hvartil tjenar det? Cui bono?* Derpå svarade han uti en Academisk skrift, under samma titel. Det kan med skäl sägas, at ingen varit så förgällig

fällig at utföra den nytta vi kunne göra ofs af Naturens allster, när vi lärt känna och urskilja dem; det vittna äfven hans Academiska arbeten: Om örternas kraft och nytta i hushållning, om Naturens hushållning, om örter för hemtamda djur, om inländska växter til föda, om skada af Insecter m. m.

Den Romerske Plinius utlåter sig, at det ej är så lätt at säga, om naturen varit för människkan mer en öm moder, än hård styfmoder. Vår Svenske Plinius bevisar, at ju mer vi läre känna naturen och den hushållning, som Gud inrättat, des mer blifve vi öfvertygade, at allt är til människans nytta, och des mer upmuntrade til at lofva hans eviga godhet och barmhertighet; ja, at allt hvad skapadt är, ifrån minsta masken, til och med människkan, alla tillfammen utgöra en kädja, hvars länkar äro lika nödvändiga til vår verlds bestånd; och at människkan, som så högmodas, hafver ingen annan förmånsrätt framför jordklimpen och masken, än den, at kunna känna NATURENS HERRE af des verk, och prisa hans oändeliga vishet. Således teknade LINNÆUS på ingången af Naturens stora förrådshus, som han upreste i sina skrifter; *HErre! huru stor äro tin verk, huru visliga hafver tu gjordt them. Hela jorden är full af tin härlighet.* J fö-

J föreställen Eder, Nådige Herrar, Mine Herrar, at LINNÆUS, vid så mycket bemödande för Natural-historien, icke förfummade de öfriga skyldigheter, som hans Profession tilhörde. Vi hafve til en god del at tacka honom för den myckenhet unge Läkare, som den tiden blifvit upammade i Upsala. De fläste började med Natural-historien, och fördes såsom igenom et behageligt förmak in uti Æsculapii tempel; hvadan ock kommer, at större delen af våra Svenska Läkare hafva mycken infigt äfven i den vetenskapen. Han befattade sig icke rätt ofta med den bekymmersama Läkare-practiken, som skulle snart hafva förryckt hans plan; och var det så mycket mer välbetänkt, som den, jämte Sjukhuset, tilhörde Medicinæ practicæ Professoren.

Herr LINNÆI håg gick i synnerhet ut på de så kallade Specifica af Örteriket, och han undantog icke dem, som allmänt hållas för venena, när de med försigtighet brukas. Quassia-roten, roten af Rumex Britannica, Solanum dulcamara och andra, som han i anledning af Ordines naturales genom egen förfarenhet utrönte, hafva efter honom kommit i allmänt bruk, til mycken nytta för Läkarekonsten.

Hans flit med publika och privata föreläsningar var så stor, som hans gäfvor at föredraga voro lyckliga, och hans umgänge med sina disciplar både förtroligt och intagande. För hans tid, voro Studerande utlänningar sällsynte i Upsala, ehuru detta Universitet alltid kunnat berömma sig af ypperlige Män i hvar Lärdomsgren. Vår LINNÆI rykte drog lågri-ga ifrån Frankrike, Norige, Danmark, Ryssland, Holland, Tyskland, ja långst ifrån America. De fläste äro nu Profes-sores Botanices; alle rickta Vetenskapen med nya Rön, hvar på sit ställe, och he-dra sin trogna Lärare. Gemenligen an-vände han Sommar-ferierne til deras nyt-ta, medan han vistades på sit Landt-gods Hammarby, nära til Upsala, där hans främ-lingar togo kvarter rundt omkring. För dem var han van at läsa otta timar hvar dag uti sit Natural-Cabinett, som han 1769 låt bygga af sten, högst på en backe, som låg vid gården, och derifrån man hade en här-lig utsigt öfver hela den fruktbara negden.

Vår LINNÆUS var ej känslolös af det nöjet, som en förtjent Man njuter, när hans flit och arbete vinner åra och belöning. Han hade til föremål sin kåra Vetenskaps heder och bestånd i Sverige, och trodde, at den med honom vann be-fordran och anseende, eller trampades och åter

åter gick til intet. Vissa frukter, som äro ovane vid klimatet, behöfva til mognad en förökad solens varme. Det tycktes som han började tröttna, redan 1746, den tiden han satte til öfverskrift på sina utgifna arbeten: *Laudatur & alget.*

Han behöfde upmuntran, och blef både varm och modig, när någre förnåmme Herrar och kännare af hans för-tjenster låto prägla en Skådepenning, *) på hvars ena sida LINNÆI bröstbild står, och på den andra låses, at den är dedicerad til Gref CARL GUSTAF TESSIN och odödligheten. Det blef en gåfva, så mycket angenämare för LINNÆUS, som den för efterverlden å daga lade hans förbindelse och tacksamhet emot Gref TESSIN, hvilken hade den vanan at uplöka och hedra idkare af all slags lärdom och vackra konstler, och allena vårdat sig om LINNÆUS, vid hemkomsten ifrån utrikes orter, gifvit honom rum i sit hus och vid sit bord, befordrat ådelmodigt til arfvode och flytta i Stockholm, sedan til Professio-

E 2 nen

---

*) På den ena sidan hans bröstbild, med öfverskrift: CAROL. LINNÆUS. M. D. BOT. PROF. UPS. ÆT. 39. Och på den andra: CAROLO GUSTAVO TESSIN & IMMORTALITATI EFFIGIEM CAROLI LINNÆI CL. EKEBLAD. AND. HÖPKEN. N. PALMSTIERNÄ & C. HÅRLEMAN. DIC. MDCCXLVI.

nen i Upsala, samt motat hans tiltagsna illvilljare. Alt detta var ej nog. Gref TESSIN, utan at vara ombeden, föredrog i underdånighet LINNÆI sak så väl, at Konung FREDRIC hedrade honom, 1747 den 19 Jan. med Archiaters titel. Icke långt derefter, fick han af samma Herre en Jetton, som visar LINNÆI bild på den ena sidan, och på den andra 3 Kronor, i hvilka Djur, Örter och Stenarter synas, at betekna de 3 Naturens Riken, hvilka Solen bestrålar, med öfverskrift: *Illustrat.* Men hvad han i synnerhet värderade, var, at Hans Excellence i underdånighet anmålte honom hos Konung ADOLPH FREDRIC och Drottning LOUISA ULRICA, hvarigenom han fick et önskad tillfälle at utvidga Natural-historiens gränser, och årfara så mycken Konglig nåd och ynnest, som han med djupaste vördnad årkänner i sina skrifter. Påföljden var den heder för LINNÆUS, at blifva dubbad til Riddare af Kongl. Nordstjerne-Orden, 1753 d. 27 April; och at vara den förste af Svenska Lärda, som så utmärktes. 1757, d. 4 April fick han fågna sig af et nytt prof af Konglig nåd, då han århöll Adelig Sköld, til et bevis, at lärdom och vetenskaper äro lika heder värde, som andra idrotter. Ifrån den tiden tog han namnet VON LINNÉ. Vår nu Rege-

Regerande Allernådigste KONUNG har icke mindre bevärdigat LINNÉ med besynnerlig ynnest, och flera gånger hedrat honom med nådigt besök, både i Upsala Academie-trågård, och på Hammarby, där ock Hans Maj:t besåg vår LINNÉS Naturalie-samling, och fagnade med det glada hoppet för framtiden, at Vetenskapen skulle uti GUSTAF den III. altid hafva en Skydsherre. När LINNÉ, vid et dylikt tilfälle, 1776, bad om nådigt afsked ifrån Professionen, tacktes Hans Maj:t yttra sin nådiga vilja, det LINNÉ, som mer än någon annan hedrat Upsala Academie, måtte blifva qvar, och njuta dubbel lön, samt få två Gårdar til skänks för sig och sina Barn. Ändteligen, då LINNÉ var ej mer, behagade Hans Maj:t föreviga Hans minne med en Medaille, *) och ifrån Thronen, til Riksfens församlade Ständer, 1778, i October månad, betyga i nådigaste uttryck

E 3

tryck

*) Medaillen föreställer å ena sidan bröstbilden med öfverskrift: CAROLUS LINNÆUS ARCH. REG. EQUES AURATUS. Å andra: Cybele eller Naturen, uti en förjande ställning, hållande i vänstra handen en nyckel. Djur omgifva henne och örter synas på marken. Öfverskriften är: DEAM LUCTUS ANGIT AMISSI. Uti exerguen står: POST OBITUM UPSALIÆ D. X JAN. MDCCLXXXVIII. REGE JUBENTE.

tryck det Allmännas förlust vid en så stor Mans frånfälle.

Vår LINNÉ hade ock den nåden at vara väl känd af Utrikes Potentater och Furstar. Det blef honom anförtrodt at utnämna en Botanices Professor uti Academie-trågården i Petersburg, ehuru hans älskade discipel, Doct. SOLANDER, som han til den syllan föreflog, kunde icke skilja sig ifrån England. För den stora beskickningen til Södra America valde LINNÉ sin kåra Doct. LOEFLING, på Konungens i Spanien anmodan. Konung LUDVIG, den XV:te fatte mycket värde på LINNÉS förtjenster i Botaniken, och behagade nådigst sända honom frön af de raraste växter ifrån trågården i Trianon, som vår nådige Konung, vid återkomsten ifrån Frankrike, tacktes låta öfverlemna til LINNÉ. *Kejsarinnan* i Ryssland och *Konungen* i Danmarck hedrade honom med skänker. *Kejsarinnan* i Wien och *Konungen* i Sardinien behagade gratulera Sverige at hafva en LINNÉ.

Jag skulle icke på en kårt stund hinna upräkna alla stora Män på utrikes orter, som både genom bref och munteligen förklarar sin högaktning för LINNÉ; icke heller var någon främmande af stånd och insigt, som reste i Sverige, och icke var

var angelågen at se LINNÉ, *) såsom det ock var en hugnad för våra Svenska resfände utomlands, at allestädes höra denna sin Landsman efterfrågas och äras.

Herr LINNÉ var Ledamot af de flåsta, om icke alla Vetenskaps-sällskaper, †) och hans namn ansågs alltid såsom en god

E 4

stäm-

*) Ibland många andra främmande, besökte Lord BALTIMORE, Herre til Maryland, vid en hastrefa til Sverige, vår LINNÉ uti Upsala, och såg hans Naturalie-samlingar på Hammarby. Denne lärde Engelsman blef så betagen af några timars samtal med Herr LINNÉ, at han dagen derefter fände til honom en kostbar Guldosa, och sedan ifrån Augsburg en så kallad Necessaire med Silfverkärl til 2000 Daler Silfvermynts värde, samt til öfverflöd dedicerade honom flera Latinska Poemer.

†) Ledamot af Societas literaria Upsaliensis, 1732. Kejserliga Academia Naturæ Curiosorum, 1736, kallad Dioscorides secundus. Svenska Vetenskaps-Academien, 1739. Monspeliensis, 1743. Den Berlinska, 1747. Franka Vetenskaps Academiens Correspondent, 1738, och desl. Ordin. utländske Ledamot, 1762. Societatis R. Londinensis. - - Engelska Oeconomiska, 1762. Collegii medici Edinburgensis membr. honor. 1772. Berniska, 1772. Tolofana, 1750. Florentina, 1759. Nidrosiensis, 1766. Celliska, 1767. Flissingensis, 1771. Siennensis, 1771. Roterodamensis, 1771. Den Philadelphiska, 1770. Kongl. Svenska Patriotiska Sällskapet, 1775.

stämpel på Naturforskarens arbeten. Vid Societas literaria & scientiarum i Upsala förestod han Secreterare - syllan i 20 år; hans rön pryda så väl des Acter, som denna Kongl. Vetenskaps-Academiens Handlingar. Han är den ende af Lärda i Norden, som blifvit vald til utländsk Ledamot af l'Academie Royale des Sciences i Frankrike, en heder, som blifver altid ibland de fälllynta, och har med skål smickrat en LEIBNITZ, en MORGAGNI, en V. HALLER och VAN SWIETEN. I frågan om växternas Kön vann han priset vid Kejsarliga Vetenskaps-Academien i Petersburg; och det var i sin ordning, at han skulle bättre än någon annan utreda den saken; han, som hade så länge varit blomstrens gunstling, och vunnit genom sina trogna tjänster en rättighet at få titta in i deras hemligheter. Likaledes krönte vår Svenska Vetenskaps-Academie hans rön om de örter, som kunna planteras med nytta på våra fjällar. 1773 blef han ock förordnad at vara en ibland de af Konungen Committerade, til Svenska Bibel-öfverlättningens förbättrande, i anseende til de många uti den Heliga Skrift nämnda Djur, Örter och andra Naturalier.

Den omåtteliga håg och ifver för Naturens kunskap, som ifrån barna-åren ända intil ålderdomen förde och uplifvade honom

honom, var ofta hans hålsa til skada, men en och annan gång til nytta. När han utarbetade *Species plantarum*, ådrog han sig med långt stillasittande, känningar af Stenpassion och värk i högra sidan. Den gången Herr ROLANDERS Cactus, med lefvande Coccis, (deraf Coccionell-färgen) kom til Upsala ifrån Surinam, och Trågårdsmästaren, i LINNÉS frånvaro, hade dem afskrapat och förstört, mistagande dem för skadeliga Insecter, hvarigenom alt hopp gick förloradt, som han hade gjort sig om den dyrbara Coccionellens drifvande i Sverige; blef han anfatt af den svåraste migraine. Men åter, då under den grymma gicktplågan, som höll honom en lång tid vid fången, til alla lemmar orörlig, Professoren KALM ankom ifrån Norra America, med en myckenhet örter; öfverföll honom en så stor lust at noga betrakta dem, at han stod up och kände sig lätt och frisk. En farlig anstöt af slag och dåning rörde honom såsom en blix, 1774 i Maj månad; under Lectionen i Academie-trågården. Den anslåg han sjelf för döds-posten, och var hela året besvärad af tyngd och stor svårighet vid alla rörelser; men fick Jul-tiden såsom nytt lif, vid det at Hans Maj:t täcktes skicka til honom flera hundra rara växter, komne ifrån Surinam och Öfverste-Lieutenanten

DAHLBERG, alla så väl förvarade i brännvin, at deras blommor, frukt och blad voro likasom lefvande. Han utredde dem, til allas förundran, och upgaf kårteligen uti en Academisk skrift, under Titel: *Plantæ Surinamenses*. *) I det arbetet, som är ibland Archiater LINNÉS sista, helgade han, til tacksam åminnelse af vår nådigsta KONUNGS stora ynnest för honom och hans Natural-historia, en af dessa nykomna och hittils obekanta växter, och gaf den namn af *Gustavia Augusta*. Det är et resligt träd i nya verlden, med starka och tjocka grenar, och som prunkar med en af de skönaste och största blommor; i hvilken Stamina äro vid basis sammanväxte och utgöra en krona med fina många gullfärgade toppar; blombladen äro anfenligen store med en högröd flik och til antalet otta, likasom han hade haft aning, at det höga Konungahuset, icke långt til, skulle ökas med den ottonde, och en *Kron-Prins*, til hela Rikets glädje, taga del i namnet, som på Svenska Thronen blifve välsignadt, och i tideböckerne et efterdöme för Konungar och Furstar! När, efter den tiden, LINNÉS matthet åter tiltog, och åndteligen blef så svår, at han icke förmådde tala eller gå, lät han dock hjälpa

---

*) *Plantæ Surinamenses*. Upsl. 1775 in 4:o.

pa sig upføre högden til sin Naturalie-samling, och satt där allena flera timar, efter sin förra vana. Intet tycktes lå vicka des aftynande sinnen och förlusta hans ögon, som örter och naturalier, dem han nu fick i stor myckenhet af Herr MUTIS ifrån Carthagena och nova Granada, samt af sina Discipular ifrån Cap och Ostindien.

Herr LINNÉ var i yngre åren besvärad med flusser och tandvärk, i medelåldren af svår värk i halfva hufvudet, och håftig gicktplåga, den han trodde sig förekomma med Smultron, som han alt sedan dageligen åt, så mycket han förmådde och så länge årstiden tillät; det är visst, at han ej hade vidare något ordenteligt anfall. Vid tiltagande ålderdom, klagade han öfver grufvelig värk öfver nedra ryggen och länderna; och i synnerhet efter den nämnda dänningen, infann sig matthet och svagt uttal, som ökades 1776. Han skref då sjelf i sin Journal: LINNÆUS haltar, kan knapt gå, talar oredigt, kan knapt skriva; och til en vån, som han altid med mycken kärlek omfattat, med darrande hand många vänskaps betygelser, såsom för sista gången; åndteligen samma år om hösten, efter et nytt anfall af slag och svår lamhet i högra sidan, blefvo hans sinnen mycket försvagade, en tertian-feber tillstötte, och pinsam dysurie med vabr-blan-

blandadt vatten, til deſs en ſtilla död gjorde ånda på alla plågor, den 10 Jan. 1778, i en ålder af 70 år och 8 månader.

Han hade 1739 trådt i ågtenskap med Provincial-Medici i Fahlun, Doctor MORÆI äldre Dotter, nu Enke-Fruen SARA LISA MORÆA, ſom tillika med fem barn, en Son och fyra Döttrar, honom öfverlefva. Sonen, Herr Profefſoren CARL VON LINNÉ, är ſin Faders efterträdare i fylkan, upammad i Natural-hiſtorien ifrån ſpådaſte åldren, och längesedan vål känd för ſin Botaniska inſigt, *) nu egare af ſin Sal. Faders Bibliothek, Herbarier och Natural-Cabinett, årfver hans bref-våxling med utländska lärda, och fortſätter hans arbeten, hvarvid han röjer ſå mycken kändedom och noggranhet i Vetenskapen, at den lärda verlden kan göra ſig ſåkert hopp, det han går i ſin Faders fotſpår och gör ſkål för namnet.

Herr Archiatern och Riddaren CARL VON LINNÉ var til växten något under vanlig längd, hvarken fet eller mager, af en ſtadig och fyllig kropps beſkaffenhet, ſtinna ådror alt ifrån barndomen, ſtort hufvud och bakåt uphögdt, med et djupare tvår-

---

*) *Decas I & II Plantarum*. Upl. 1762, in. Fol. Han årnar nu utgifva *Supplementum Systematis Naturæ*, editionis XIII.

tvär-strek imellan, som skilde den delen ifrån den främre: bruna och eldfulla ögon, skarp syn, god hörfel, dock ej för Musik, på fötterna snäll och lätt, et förträffeligt minne til sextio års ålder, då förnamnen började undfalla honom; det var honom icke gifvit at låra språk, för den orsaken mindre något med utlänningar, som ej kunde tala Latin. På Latin uttryckte han sin mening fort, lätt, nogare och kårtare än någon annan, när det ankom på naturaliers beskrifning, men för öfrigt gjorde han sig icke stor möda, allenast faken var med naturen öfverensstämmande. Det egna och intagande, som han hade i Svenska bref til sina Gynnare och Vänner, kunde icke efterapas. Hans få Tal røjde nog Författarens qvickhet, tiltagsenhet och vidsträckta kunskap, och skulle til äfventyrs icke anstått någon annan än LINNÉ *).

Han hade fått af naturen en själ, full af eld, en förträffelig bildningsgåfva och Systematiskt genie; med innerlig håg för rön

---

*) Utom det om Infecterna, hafve vi efter honom et Tal vid en Doctoral-Promotion, under högga Öfverhetens närvaro 1759, tryckt i Upsala i folio; och et annat vid hans 3:dje Reëtorats nedläggande, under Titel: *Delicie naturee*, Stockholm 1773, i 8:o, som deputerade af alla Nationer, jämte deras tacksamhet och lyckönskan, anhöllo måtte på Svenska utgifvas.

rön och fanning, användande all sin tid på den vetenskapen, som han ifrån första åren hade valdt til föremål. Han sof ifrån kl. 10 til 3 förmartiden, och vintertiden ifrån kl. 9 til 6; lemnade strax sit arbete, när han kände sig trög och matt; ville gerna hafva godt sällskap om aftonen, där han var glad, skämtade och log hjerteligen; lätt rörd til glädje, til forg och vrede, men lika fort tilfridsstald; hjertat var godt i botten, munnen talade fanningens och dygdens språk, trogen och öm för sina vänner, och betalte ej sina ovänner med lika mynt, dock glömde ej snart, och sade sig ej vilja blifva bedragen andra gången. Hushålls-bekymmer öfverlemnade han til sin Fru, och var rätt nögd at se dem i så goda händer; Trogen och god Make, ej mindre öm Fader; fågnade gerna sina vänner, men för egen del sparlam i små utgifter, frikostig för sin vetenskap, och när en ufel moder med sit lilla barn förekom; han eftergaf fattiga Studerande det honom tilkom, och efter yttersta förmåga sörgde för sin Lands-orts barn. Til förmögenhet bidrogo hans tryckta skrifter och Collegier för utlänningar, som är ovanligt i Sverige. Den ädlaste af metaller glädde hans ögon, och hvarföre skulle han icke samla den, när han alt samlade, som naturen hafver i sit sköte?

Han

Han var stor hatere af högfärd och fåfängt skryt, men kände sina förtjenster, och gjorde gagn för öfverskriften på vapnet: *famam extendere factis*. Om det betydde ära och odödeligt namn, så torde flere auctorer tänka lika högt, med mindre skäl. Genom en sådan egenkärlek vinner ju Allmänheten, och gerna ursåktar. Han beskylles hafva stråfvat efter envælde i Botaniken, och varit mislynt öfver andra, som vågade något stort. I vetenskaper gifves hvarken Pompejus eller Cæsar. Men öfvervåldet hörer til den, som hafver sanningen på sin sida, den naturen bekräftar, när tiden störtar själfklohet och griller. Det är sant, at han ville själf hafva heder af sit arbete, men försummade ej at hedra andras upptäckter på et värdigt sätt, hvarom en ARTEDI, en HASSELQUIST, en LOEFLING skola inför efterverlden bära vitnesbörd. Altid nämnde han dem med tacksamhet, som lätit honom se det minsta af sällsynta naturalier; blef det honom gifvit, at öka dess samlingar, så var glädjen stor; men han var försynt at begära. Han tyckte sig hafva en slags rättighet at få se och beskriiva de örter, som hans Discipular kunde öfverkomma, och satte stort värde på den höfligheten; om han saknade et sådant förtroende, kunde han ej barga sit mistycke.

Ingen

Ingen har sagt, at han lånt sit af andra, men en och annan utlåning har klagat, at han var ovillig at förlita sig på andras rön, och at i sina skrifter taga deras upgifter för goda. Det gaf anledning til misförstånd och kallfinnighet. Vår LINNÉ var orörlig, och gick i tyfthet sin gång.

Han vördade Religionen och bød ej til at utforska dess hemligheter. Likasom BOYLE och NEWTON berättas hafva bugat sina gråhåriga hufvud, hvar gång Gud nämndes, så har ock LINNÉ i sina skrifter på hvart blad gifvit Gudi åran, kastat sig i stoftet och uprepat: det är Guds finger! lär at känna Skaparen af hans verk, förundra dig och tilbed. Hans hjerta var brinnande, och hans tal, allenast i det ämnet, flödande. Det var ej hans sed, at med lömska stämplingar skada någon, icke heller tålde han, at en frånvarande förolämpades. Som hans snille gick ut på rön och årfarenhet, och han på den grunden byggde sin kunskap, hade han upteknat en stor myckenhet handelser, som i hans lifstid tildragit sig, under namn af *Nemesis divina*, eller Guds hämnedomar, til bevis på den satsen, at Gud, äfven här i verlden straffar dem, som ondt göra: en moral, som han var i synnerhet van at inskräpa i de unga Studerandes minne. I
fam-

famma afseende hade han fatt på sin kam-
 mardörr denna öfverskriften: *innocué vi-
 vito, Numen adest.* Lef dygdigt, Gud ser
 dig. Han var väl nögd med sin lott, och
 vilste at tacka Försynen för alla de prof
 af nåd och barmhertighet, som honom ve-
 derfarits, slutandes berättelsen om sit lef-
 nads-lopp med dessa orden: HErren haf-
 ver varit med dig, ehvart du gångit haf-
 ver. m. m.

Det var en sällsynt lycka, at han fick
 lefva, til desz han hunnit beskrifva alla
 til hans tid uptäckta naturalier, ställa dem
 i ordning efter deras skiljemärken och gif-
 va dem rätta namn, samt på en stadig grund
 bygga hela vetenskapen. Han hade an-
 stält den största välfningen i Botaniken,
 och til fullo århållit det han påsyftade, en
 hel Vetenskaps Reforme, och at få se, me-
 dan han lefde, sina skrifter vinna allmänt
 bifall, de lärda i alla verldfens delar följa
 dem, och de förnämsta trågårdar och Ör-
 te-samlingar derefter inrättas. Han våga-
 de stifta lagar för Naturens Kännare, och
 bevisste i sjelfva verket, at de voro de bå-
 ste; de blefvo för den orsaken hörsamma-
 de, en hörsamhet, som i det samhället vil
 säga långt mer, än at et fritt folk under-
 kastar sig enväldet. Ändteligen, at låna
 orden af en främmande vidtberömd Bota-
 nicus,

nicus, *) på det jag ej må misstänkas för smicker: "Han hafver mer än någon annan arbetat för Vetenskapen, nogare betraktat de minsta delar i örterna, med deras skiljemärken, och ibland dödeliga hafver ingen i många secler uträttat så stora ting. Hans dråpeliga förtjenster och odödeliga namn skal en tacksam efterverld årkänna, och ingen afundens fläck någon sin kunna utplåna.

*) SCOPOLI, i Företalet til *Flora Carniolica*. Jämför STILLINGFLEET, i Företalet til *Miscell. tracts*, p. XVIII. HUDSON, i *Flora Anglicana* præfat. p. VI. JUNKER, ad *Dissert. Heissenii, de Insectorum noxa*.

Sedan förteckningen på Herr LINNÉS utländske Correspondenter var tryckt, har man igenfunnit en myckenhet Bref til honom, ifrån följande lärde Män: I Danmark: Herrar *Ascanius, Fabricius, Friis Rotböll, Gunnerus, Kratzenstein* och *Oeder*. I Tysskland: Herr *à Bergen*. I England: Herrar *Browne, Channing, John Ellis, Gordon, Hill, Hudson, Lind, John Miller, Pennant, Ruffel, Skene, Warner, Wright*. I Holland: Herrar *Boddaert, Voefmaer*, med flera.

Äfven bör ibland de Fruntimer, som studerat Botaniken efter LINNÆI Skrifter och gjordt stora framsteg i den Vetenskapen, minst glömmas, Miss *COLDEN* i Norra America, redan 1756.

Förteckning på framledne Kongl. Archia-
tern och Riddaren VON LINNÉS af
trycket utgifna Arbeten, af honom
sjelf i lifstiden upfatt. Af dem, som
flere gånger blifvit tryckte, anföres
endast den bästa Editionen.

- Fundamenta Botanica. Stockh. 1740, 8:o.
 Systema Naturæ. Stockh. 1766, 8:o, 3 Tomer.
 Systema Vegetabilium. Götting. 1774, 8:o.
 Genera Plantarum. Stockh. 1764, 8:o.
 Species Plantarum. Stockh. 1762, 8:o.
 Mantissa Plantarum. Stockh. 1767 & 1771, 8:o, 2 Tom.
 Hortus Cliffortianus. Amsterd. 1737, in Folio.
 Hortus Upsaliensis. Stockh. 1748, 8:o.
 Flora Svecica. Stockh. 1755, 8:o.
 Flora Lapponica. Amsterd. 1736, 8:o.
 Flora Ceilonica. Stockh. 1747, 8:o.
 Bibliotheca Botanica. Amsterd. 1751, 8:o.
 Classés Plantarum. Leyd. 1738, 8:o.
 Critica Botanica. Leyd. 1737, 8:o.
 Philosophia Botanica. Stockh. 1751, 8:o.
 Fauna Svecica. Stockh. 1761, 8:o.
 Ichthyologia Artedi. Leyd. 1768, 8:o.
 Iter Oelandicum. Stockh. 1745, 8:o, på Svenska.
 Iter Westrogoth. Stockh. 1747, 8:o, på Svenska.
 Iter Scanicum. Stockh. 1751, 8:o, på Svenska.
 Iter Hasselquistii. Stockh. 1757, 8:o, på Svenska.
 Iter Loefflingii. Stockh. 1758, 8:o, på Svenska.
 Museum R. ADOLPHI FRIEDER. Stockh. 1754, Folio,
 på Latin och Svenska.
 Museum REGINÆ. Stockh. 1764, 8:o.
 Museum Tessinianum. Stockh. 1753, Folio, på La-
 tin och Svenska.
 Amœnitates Academicæ. Stockh. 1751-1769, 8:o, 7 Tom.
 F 2 Mate-

Materia Medica. Stockh. 1749, 8:o.

Clavis Medicinæ. Stockh. 1766, 8:o.

Genera Morborum. Upf. 1763, 8:o.

Mindre Skrifter.

Dissertatio de Febris. Hardervic. 1735. 4:o.

Musa Cliffortiana. Leyd. 1736, 4:o.

Viridarium Cliffortianum. Amsterd. 1737, 8:o.

Methodus Sexualis. Leyd. 1737, 8:o.

Corollarium Generum. Leyd. 1737, 8:o.

Ferberi Hortus Agerumenfis. Stockh. 1739, 8:o.

Oratio de Peregrinationibus. Upf. 1742, 4:o.

- - de Insectis. Stockh. 1739, 8:o, på Svenska.

- - de Tellure habitabili. Leyd. 1744, 8:o.

Oratio Regia. Upf. 1759, Fol. på Svenska. Se p. 77.

Deliciæ Naturæ. Stockh. 1773, 8:o, på Svenska.

Disquisitio de Sexu plantarum. Petersb. 1760, 4:o.

De 3 första Orationerna äro ock på Latin införde
uti andra Tomen af Amœnitates Academicæ.

De, vid hvilka ej står, på hvad språk de äro skrif-
ne, äro alla på Latin.

Uti Kongl. Vetenskaps-Academiens Handlingar finnas
54 af Archiatern von LINNÉ ingifna Rön, och
13 uti Upsaliska Kongl. Societetens Acter.

